

Poštna plačana v gotovini

ZIVLJENJE IN SVET

19 L J U B L J A N A 32

Štev. 12.

18. septembra 1932.

Knjiga 12.

ZIVLJENJE IN SVET — Ilustrovana tedenska revija

Izhaja ob nedeljah in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.— polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—. Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. FRANCIJA, mesečno 4 franka. ČESKOSLOVAŠKA, mesečno 6 kron.

AVSTRILJA, mesečno 1 šiling. Amerika in ostalo inozemstvo letno 1½ dolarja. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflijeva ul. 5. — ROKOPISI SE NACELNO NE VRAČAJO.

Urednik: Ivan Podržaj. — Izdaja za konsorcij: Adolf Ribnikar. Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. Vsi v Ljubljani.

VSEBINA-ST. 12.: Razum rastlin. — O lepoti in izrazu oči. — Nemirni Ecuador. — Rudolf Kresal: Človek brez svobode (konec). — Zagonetka ptičje selitve. — Slike iz življenja in sveta — Valentin Katajev: Brezdelnik Edvard. — Fr. Seunig: Razvoj naše trgovske mornarice. — Norveški slavček. — Konzervirana smrt. — O zadnjem sončnem mrku. — Iskalci biserov v Oceaniji. — Cvetlice in cvetlični lončki. — Grški Paestum v Italiji. — Spomin na praprebivalce Mehike. — Sah — Dolgi cevovodi. — Najdaljši predor. — Čudni recepti. — Avto v Ameriki. — Humor.

Čudni recepti

Kako so se zdravili naši pradedi

Kako si ozdraviš bolne oči?

»Vzemi zvečer 3 ščepce čistega koro-mača v usta, prežveči dobro z zobmi in požri, zjutraj pa vzemi sline iz ust, namaži oči kakor tudi malo jamico med njimi nad nosom, pusti naj se osuši in ne izmij vsaj četrt ure. Nato vzameš fin robček, ki si ga orosil z rožno vodo, in obriši si z njim slino. Če pa čutiš, da so ti oči že malo brijavje, vzemi malček ušesne masti in jo nadrgni z mezinco v očesne kotičke; nato obračaj glavo na vse strani, tudi nazaj in naprej, kajti ko se to dogaja, se tudi oko obrača in ušesna mast ga tako vsega prevleče. Čim se to zgodi, te prične žgati, kakor da je prišla sol ali kaj drugega ostrega v oči; voda priteče iz oči in nesnaga, ki je škodovala vidu, se na ta način prežene in oči postanejo spet dobre.«

Ta odstavek smo posneli iz knjige, ki je izšla 1791 na Dunaju in nosi mnogo obetajoč naslov: »Izkušeni ekonom ali gospodinjska knjiga v korist in rabo za vse stanove obeh spolov, v kateri so omenjeni najbolj preizkušeni in najbolj koristni ekonomični poskusi z vsemi manipulacijami in prednostmi, poleg drugih domačih pripomočkov za ljudi in živali. Iz najboljših starih in novejših spisov zbral in najnatančneje popisal Jožef Franc Mayer.«

Knjige te vrste se dobe tu pa tam še vedno po antikvariatih in nič nam ne more dati boljšega vpogleda v življenje in mišljenje naših pradedov, nego če prebereš par njihovih strani.

Hočete vedeti, kako se odpravi zbadanje v strani? »Vzemi mišjega ali podganjega blata kolikor hočeš, zdrobi ga v prah z malo cimeta in precipitata, daj nekoliko te zmesi pacientu v gorli juhi, ko je naj-

prvo pojedel nekoliko svežih jajc — in se boš začudil, kako bo ozdravil. To je bilo mnogokrat preizkušeno in sami zdravniki so se nad uspehom čudili.«

Jasno, naše dobre prednike so čudeži bolj frapirali nego naš, moderne neverne Tomaže.

Ali pa sredstvo zoper zobobol? »Vzemi magnet, postavi se s hrbtom proti polnočni strani (severu!) in drži jeklo na tistem koncu, ki kaže v to stran, ob boleči zob. Potem ga drži tako nekoliko minut in ponovi še dvakrat ali trikrat, če se bolečina noče takoj izgubiti.«

Da, da, naši stari so bili tiči!

Da preženeš drhtenje rok: »Na prsih moraš nositi na traku armiran magnet. — Nekj stari misionarijus, ki je vse na pol stresel, kar je hotel dati v usta, je poskusil ta pripomoček in je mogel po kratkem času stoje z eno roko dvigniti kozarec k ustom. Nosil je magnet nad srajco. Drugi, ki so tudi poskusili to sredstvo, zatrjujejo, da je učinek še hitrejši in močnejši, če nosiš magnet na golem telesu.«

Čudno, da ne omenja avtor v tej zvezi magneta kot pripomoček zoper — telesno zaprtje...

Rak. »Neka ženska, ki je trpela že mnogo let zaradi raka na prsih, je položila osem krastač v vrečkah iz koprivnega platna ob osem luknjah v prsih. Krastače so se tako trdno vsesale kakor pijavke. Ko so se napile, so odpadle s strašnimi krčmi. Povzročile niso nobenih bolečin, temveč bolečine so ženski že, po prvi uporabi

(Nadaljevanje na predzadnji strani).

ZIVLJENJE IN SVET

STEV. 12.

LJUBLJANA, 18. SEPTEMBRA 1932.

KNJIGA 12.

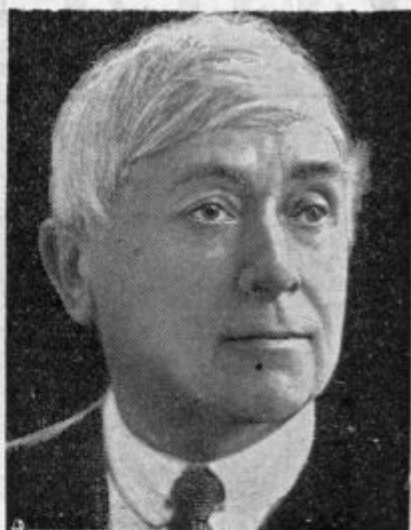
P. Th. Robert: KMETICA Z JABOLKI

Razum rastlin

Belgijski pisatelj Maeterlinck je napisal lepo knjigo o cvetlicah, kjer opisuje, kako se med navidez pokojnim in v usodo ydanim rastlinstvom neprestano bije trdovraten boj z ozkosrčnimi prirodnimi zakoni. Rastline skušajo uiti sponam korenin, pobegniti iz tesnega kroga, ki jim je odmerjen in se razmahniti nekam daleč po širokem svetu. Rastlina »ne mara« poginuti tam, kjer je zrasla, marveč jo vleče na potovanje, venomer »stremi« po tem, kako bi raztrosila svoj rod po širni zemlji. — Kdor se poslužuje takih izrazov v opisovanju življenjskih pojavov, ki jih opazuje v rastlinstvu, mu že avtomatično priznava zmožnost občutenja in preudarjanja. In Maeterlinck dejanski govori o inteligenci rastline. Sličen naziv je dal tudi izvrstni inofoški botanik Adolf Wagner svoji nedavno izišli knjigi »Razum rastline«, ki se temeljito bavi s temi tajinstvenimi pojavi inteligentnosti, katere ni mogoče odrekati rastlinam.

Človek rad samo samemu sebi priznava inteligenco in razum, ali kdor je v stanju brez predsodkov opazovati in razmišljati o pojavih izven lastnega sveta, mora slednjič tudi rastlinam priznati neko zavestnost, čeprav v drugačnem smislu, kakor velja za živali, ki se jim prav tako ne more odrekati nekaj višjega življenja. V rastlini je neki naravni preudarek, čeprav mu znanost niti glede izvora niti glede načina delovanja še ni prišla do dna.

»Volja zmerom najde pot« — pravi angleški pregovor. In rastlinstvo je dejanski našlo nešteto potov, po katerih se izmika iz tesnega, od narave odmerjenega mu kroga. Že zvižaje in vabila, s katerimi vabi cvetje žuželke, da ga oplajajo, so za čuda mnogolične in inteligentne, a vendar še malenkostne v primeri s pretkanimi metodami, ki se jih poslužuje rastlinski plod, da pride iz ozkega okrožja svojega nastanka. Tu je vredno najprvo omeniti tako zvane ptičje sadeže, med katere spadajo jagode in sadje. Francé jih imenuje »kurično« sredstvo, s katerim si ume rastlina še na jesen svojega življenja nadomestiti noge, ki jih nima, da spravi svoje potomstvo h kruhu drugje, kjer je sama zelenela. Kakšno prirodno mišljenje in kolikšna razumnost se kaže v

MAURICE MAETERLINCK

tem, da ti sadeži šele takrat popolnoma razvijejo svoje zapeljive lastnosti, ko je seme v njih — zaplodek novega življenja, že zrelo. Lepi, sladki, aromatični sadež se razvije samo semenu v pomoč. Včasih se sicer lotijo ptice tudi nezrelega sadja, ali praviloma ga jedo le popolnoma zrelega, ko je seme že godno, da opravi svojo nalogo. Kako pretkano — da si ogledamo neki drug primer — si uredi omela, da spravi in prilepi semensko zrno na drevo, na katerem bo začela svoje zajedalsko življenje. Njene, kakor grah velike bele jagode so zelo sladke in lepke, tako da se nekaj mesa s semenjem vred prilepi ptici na kljun. Ker si živalica ne ve drugače pomagati, zleti na najbližjo vejo in si ob njej tako dolgo brusi kljun, dokler si ga ne očisti nadležnega lepiva. Na ta način se prilepi semensko zrno na odrgnenja nekoliko ranjeno lubje in s tem je za bodočo rastlino vse preškrbljeno.

Vsakdo se še gotovo spominja iz otroških let tistih sadežev repuha, s katerimi se otroci tako radi obmeta-vajo, ker se bodičaste kroglice tako radi oprijemljejo obleke in las. Repuhovo seme se je po vsej površini odelo z drobnimi kaveljci, da se z njimi lahko oprime živali, ki se osmuknejo mimo, in da se na ta način s tujo pomočjo preseli drugam. To je konec koncev popolnoma nedolžno orožje, ali nekate-

re sorodne, v južni Afriki domače rastline so izoblikovale te kaveljce v strašna bodala, ki lahko povzročijo celo smrt, ko se bivolom in antilopam na paši zaderjo v nozdrvi. Se nevarnejši so sadeži neke južnoafriške puštinjske trave, ki so posajeni z nekakšnimi močnimi trnki. To rastlino mora pomagati širiti sam ponosni lev, ki često plača vsiljeno mu uslugo z življenjem. Trnki se mu namreč zaderjo v kožo in če si jih skuša izdreti z zobmi, si rani žrelo, posledica tega pa je ognojenje sluznic, ki postane včasih tako boleča, da zver ne more več jesti in od lakote pogine.

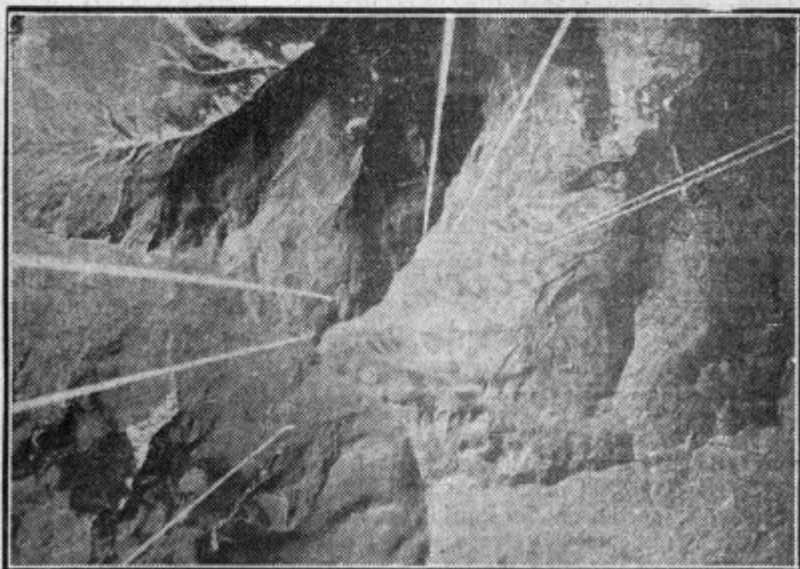
Letalne priprave, ki so jih ustvarile rastline za razširjenje svojega semenja so: propelerska krilca, padala, pravcata krilca za jadralno letenje, in celo balončki kakor jih ima n. pr. colutea, rastlina, ki raste v južni Evropi. Ta duhovita rastlina uspeva celo prav na pobočjih Vezuvovega žrela in dostikrat se da lepo opazovati, kako odnašajo iz žrela puhteči vroči plini izsušene, s semenom napolnjene balončke visoko v zrak in jih potlej trosijo daleč po okolici. Kako rastlina tudi eksperimentira, da najde najpripravnejšo obliko propelerskih krilc, nam najlepše kaže javorjevo seme. Pri neki vrsti so krilca bolj zavita kakor pri drugi in od tega je odvisno, kako naglo se ta

ali ona vrsta razširi po kakem kraju.

Mnoge rastline opremijo sadeže s plavaškimi pripravami. Če kokosov oreh ne bi imel okrog jedra tako lahkega, zračnega tkiva, ki ga nosi po širnem oceanu, bi bila večina koralnih otokov Južnega morja golih in neobljudenih. In ravno kokosovi orehi, ki jih je zaneslo na evropske obale, so tudi zbudili v velikih odkriteljih petnajstega stoletja misel, da morajo biti nekje na »zapadu« velike kopnine.

Pogoste so nadalje rastline, ki izstreljujejo svoje seme. Tu najdemo kot pripomočke puščice in loke, katapulte in celo puške, če zadostuje za ta naziv metoda eksplozije. Če greš vročega junijskega dne preko gmajne, slišiš vse vprek pokanje lakotnika. Neke vrste kumare, ki uspevajo v južni Evropi, streljajo iz svojih topovskih žrel kumaricam slična semena štiri do pet metrov daleč, afriško ricinovo drevo pa še dokaj delj.

Če iščemo, kje tiči ta sila — pravi Maeterlinck — iščemo zaman, ker je prav tako skrita kakor naša živčna moč. In — ali ni to tudi znak inteligence: da pasja vijolica streše semena iz pušice, žlahtna vijolica pa kratko malo spusti kar celo puščico na tla?! Tej se namreč ni treba truditi, ker pač človek misli namestu nje.

NASA ZEMLJA IZ VIŠINE 16.000 METROV. Prof. Piccard je na svojem drugem vzletu v stratosfero fotografiral lice naše zemlje tik preden je dosegel največjo višino. Tako izgleda na njegovem posnetku gorovje BERNINE v švicarskih Alpah

O lepoti in izrazu oči

Lepota očesa je pojem, ki je pač vsakomur znan, saj so jo od nekdanj opevali pesniki. Slavni angleški pesnik Byron smatra za troje najlepših stvari stvarstva zvezde, evetlice in oči. Oko je najlepši in najzlahtnejši organ človeškega telesa, ki nas z vso silo pritegne, če govorimo s kom ali ga celo samo srečamo. Prav redki pa si stavijo vprašanje, v čem je prav za prav lepota očesa.

Vesele oči

Če hočemo raztolmačiti lepoto očesa, moramo točno razlikovati med posebnimi vnanjimi znaki zdravega očesa — v splošnem bomo govorili le o zdravem očesu — in med prav različnim in menjajočim se izrazom očesa posameznikov. Vnanji znaki lepega očesa so: soj, barva in velikost.

Lesk očesa povzroča gladkost roženice in stalno ovlaženje očesa s solzno tekočino. Ovlaženje in s tem tudi lesk očesa moremo pod nekimi okoliščinami hote povečati in je nemara prav to vzrok, zakaj je moški rod tako brez moči pred ženskimi solzami.

Barvo očesa odloča v glavnem barva šarenice, ki se imenuje tako baš zato, ker je tako pisano različna. Barva oči je v prav ozkem odnosu do splošne barvitosti telesa, posebno pa las. Svetlo-lasci imajo navadno modre, temnolasci rjave oči. Prav zaradi tega imajo vse barvaste rase. tudi mongolska, temno-

Tajinstvene oči

rjave, da celo črne oči. Kakor je dognano, imajo japonski otroci že pri rojstvu temne oči, med tem ko imajo pri nas skoraj brez izjeme vsi novorojenčki enako sivomodro šarenico, ki dobi končno barvo šele v prvih letih. Mimo teh dveh svetlih in temnih tipov oči imamo pa pestro množico sivih, sivozelenih in tigrastih, to je svetlih s temnimi lisami

(prižami). Modra šarenica ima neki lesk, med tem ko je rjava zamolkla in žametna. Ali so modre ali rjave oči lepše, je pač stvar okusa.

Barva šarenice sama ni objektivno uporabno merilo za lepoto oči, pač pa je pestrost barv nepobitni znak lepote. Do te pestrosti pripomore mnogo barva zrenice (pupile). Temnočrna zrenica je namreč v svetlem očesu močan kontrast k okolici in mnogo pripomore k požitvi celotne slike očesa. Velikost zrenice pa je podvržena velikim kolebanjem, v mladosti je bistveno večja kot v starosti. Če pomislimo, da trpi zaradi starostnih izprememb gibljivost, torej temnost zrenice ter vemo, da pomotnijo robovi šarenice, ko se razvije tako zvani starostni kolobar (gerotokson), da postane barva očesa zamolkla in topa, smo odkrili dokaj znakov, ki povzročajo lepotoznostne razlike med očesom mladega in starega človeka.

Važna je tudi vloga barve beline očesnega jabolka ali beločnice. Posebno očesnim zdravnikom je znano, da kaže ta belina mnogo odtenkov pri raznih osebah in v raznih starostih. Beločnica novorojenčka je umazano bela, v mla-

Sanjave oči

dostnih letih vleče malo v modrino, ki v poznejših letih izgine ter preide v starosti v rumenkasto barvo. Na te fine razlike se mora prav paziti posebno pri izbiri umetnega očesa, in to vse bolj, kakor na barvo šarenice. Različnost v barvi šarenice obeh oči je kaj pogosta, barva beločnice pa je zmerom v obeh očeh točno skladna. Tudi ženskam je lepotoznostni pomen beločnice prav dobro znan, saj ima običajno črnenje trepalnic in roba veke pač edini namen povečati kontrast med belino beločnice in temnejšo okolico.

Nadaljnji znak, ki odloča lepoto oči, je njih velikost. Že od nekdanj se smatrajo velike oči, seveda v nekih mejah, za posebno lepe, dočim napravijo male na

nas nasprotni vtisk. Jasni so dokazi, da je čislala antika velike oči zaradi lepote. Če povečuje Homer v svojih pesnitvah Ateno in Hero s priimki glaukopis (sovjeoka) in bovypis (govedooka), poudarja s tem posebno velikost oči, saj imajo vendar prav sove in govedo (znana lepa Carduccijsva pesem!) izrazito velike oči.

Vendar v velikosti oči ni tako velike razlike, kakor se nam dozdeva. Stevilna merjenja so namreč jasno dokazala, da so dorasle oči domalega vse enako velike. Da se nam zde različno velike, ima svoj vzrok navadno v širini razzeva vek in stanju zamaščenosti očesne votline. Če je razzev vek ozek, vidimo le mal del očesa in laik smatra oko samo

Poredne oči

malim. Bolniki, ki se jim je zaradi bolezni zožil razzev vek, tožijo običajno, da se jim je oko zmanjšalo. Kadar izgine zaradi bolezni ali starosti obilna mast iz očesne dupline sedejo oči globlje v duplino in se nam zde manjše, dasiravno v resnici niso. Le visokomerno kratkovidne oči so nadpovprečno večje in nam pričarajo dvomljivo lepoto. Če pa stopijo preveč iz razzeva vek, lahko mnogo utrpe na svoji lepoti ter imenujemo take oči izbuljene.

Po vsem povedanem vidimo, da ni v anatomskem pogledu prav za prav nikakih razlik v lepoti oči. Tako razmotri vanje pa bi bilo docela pogrešno, če bi se ne ozrli še na najbolj bistveni znak lepote; na izraz oči. Gotovo vam je vsem znano, kaj razumemo pod tem. Zato sodim, da bi bilo nepotrebno to objasnjevati in kaj rad se temu odpovem. Sicer bi bilo pa prav težko izrecno objasniti pojem: izraz oči. Poznamo in razumemo vse znake, ki tvorijo izraz oči. Mi ga vidimo in občutimo, ne moremo pa vendar reči kako in zakaj. Celo slikar, ki slika izrazit obraz, bi prav pogosto ne vedel povedati v čem prav za prav obstoji izraz kakega očesa. Na slavni sliki Lionarda da Vinci Giaconda (Mona Lisa) se ne smehlja le obraz, temveč tudi oči, pa vendar nikakor ni

mogoče reči, katera linija povzroča smehlaj očes. Če se vstopimo pred zrcalo in zaporedoma spreminjamo izraz obraza, ne da bi pri tem hoteli spreminiti lege očes ali razzeva vek, imamo vendarle vtis, da odseva tudi v očeh izraz obraza. Da, tako smo vajeni polagati izraz obraza baš v oči, da se ne brigamo za ostale dele obraza. Tako pravi stari rimski pisatelj Plinij, da »stanuje v očeh duša«. Da Vinci imenuje oko

Premetene oči

»okno duše«, sv. Avguštin mu reče »okno duha«. Vsem nam je v navadi rečenica: Oko je zrcalo duše.

Izraz očesa je prav izredno različen. Vsak človek ima poseben izraz, ki je izrazit, čeprav se zelo spreminja zaradi našega čuvstvovanja. Treba je ločiti med prirojenim izrazom in izrazom, ki je nastal iz navade. Le-ta je sad vzgoje in dolgoletnega udejstvovanja v kakem poklicu. Prirojeni izraz v najčistejši obliki vidimo pri otroku, v nežni mladosti pa je slabo izrazit ter je v splošnem dober in nedolžen. Privlačnost otroških oči je iskati baš v tej okoliščini. Pa že v mladosti se vtisne v ta izraz značaj in vpliv okolice. Otroci, zrasli pod ugodnimi prilikami, se ločijo v tem od takih, kjer je v družini doma siromaštvo.

Najbolj pride v izrazu do veljave poklic. Zdravnik, duhovnik, sodnik, častnik imajo njim lasten izraz, ki nam po-

Fascinujoče oči

gostoma omogoča njihov poklic razbrati iz oči. V sijajnih razmerah živeči in na ukazovanje vajeni generalni ravnatelj ima pač drugačen izraz kakor v siromaštvu živeči in v dolgoletnih enoličnih poslih zakrneli pisar. Skrbi in pomanjkanje vtisneta izrazu oči neizbrisen pečat. Zagrenjeni izraz delavke, ki se peha za vsakdanji kruh, je znan. Tudi izraz v

najboljših razmerah živečega človeka more izdati notranjo nezadovoljnost. Vse to je pridobljeno prav tako kakor nemiren pogled Lombrozovskega zločinškega obraza.

Prav raznolika so imena, ki naj označijo razne vrste izraza. Tako govorimo o izrazitem očesu, o dobrem, sladkem pogledu, o ostrem, presunljivem pogledu, o žalostnem pogledu itd. Izredne ljudi opazimo že pri prvem pogledu. Julij Cezar, Friderik Veliki, Goethe, Napoleon so imeli take oči, da jim sodobniki kar niso mogli odoleti. Pri tem pa nikakor niso bile Napoleonove oči izrazito lepe. Njihova barva je bila siva, tičale so globoko v očesni duplini in so jih okrožale košate obrvi. Njihov izraz je bil prodirljiv ter navadno ledeno mrzel.

Prav težko je dognati, koliko so soudeležene na izrazu oči same in koliko pripomore k temu okolica, veke in sploh ves obraz. Nekateri so celo mnenja, da odpade večji del na okolico. Temu pa vendar ni tako, saj se ti ne ozirajo na najvažnejši faktor izraza, na gibljivost očesa samega.

Oko je prav izredno gibljiv organ. Vsako oko je pritrjeno na šestih mišicah, v razmerju z velikostjo očesa jako močnih, ki napravijo iz očesa najgibčnejši naš organ. Razen v spanju ne miruje oko niti minuto. Saj še celo tedaj, če nepretrgoma motrimo kak prav zanimiv predmet, moramo to motrenje s kratkimi sunkovitimi vzgibi prekiniti.

Gibljivost pa daje očem obenem lepoto in izraz. Tako smo vajeni s posebno lego očes združiti neko občutje. Zato so imenovali stari anatomi na primer očesne mišice, ki dvigajo oči navzgor, ponosne, tiste mišice pa, ki jih vlečejo navzdol, ponižne. Pa tudi mirovanje v neki legi je pomenljivo, in sicer kot začetek ali konec kakšne kretnje. Za človeka, ki se zna obvladati, je razmeroma prav lahko tudi pri hudem duševnem razburjenju brzdati izraz obraza (mimiko), nasprotno pa je za vsakega težko obvladati izraz oči, da ne izdajo nič o duševnih dogajanjih. V takem položaju si navadno pomagamo s tem, da se izognemo izvedavemu pogledu nasprotnika.

Premikanje oči povečava blesk oči s povečano ovlažitvijo in menjavo odseva predmetov na roženici ter mnogo pripomore k lepoti očesa. Oko slepeca ima odrevenel in mrtev izraz, čeprav ni zunanje kar nič spremenjeno, prav zato,

ker je brez fiksacije (umerjenosti) in zaradi enoličnosti in neurejenih gibov. Ta izraz oči se prenese na ves obraz, ki nas tudi dojmi kot brezizrazno. Prav posebno najdemo to odrevenelost izraženo v antični plastični podobi slepega pesnika Homerja.

Pomen lege oči za izraz obraza je pač za upodablajočega umetnika tako sam po sebi umeven, da se ga poslužuje v prav izdatni meri. Pretiravali bi pa, če bi tolmačili ves izraz le z očesno lego. Povešeni pogled, kot ga vidimo na slikah Madone, nam je znak ponižnosti in vdanosti. Poznamo pa tudi pogled navzdol, ki izraža vse prej kakor ponižnost. Pogled navzgor pa ne kaže nujno ošabnosti. Tudi v pobožno molitev zatopljen vernik dviga pogled navzgor. Zmerom pa je gibanje očesa vezano z izrazom obraza.

Navadno prisojamo barvi očesa določen izraz. V resnici imajo svetle in temne oči različen izraz. Temno oko se nam vidi živahno in osvojevalno, svetlo oko pa mirno in ponižno. Temno oko je v stalnem napadu, svetlo v obrambi. Vzroki za to so pa čisto fizikalne narave in temeljijo na odboju svetlobe, in sicer tako, da se na temnem ozadju svetloba bolj odbija.

Tem razlikam v blesku oči se pridružuje še izkustvo, da so temnolase in temnooki rase na splošno živahnejše nravi kakor svetlooke. Zato tudi kar združujemo s temnimi očmi nehote predstavo živahnega južnega temperamenta, s svetlimi očmi pa miren severnjaški značaj.

Kakor že rečeno, igra pri barvi očesa črnina zrenice važno vlogo. Prav zaradi tega je tudi velikost zrenice važna za izraz in lepoto očesa. Tako more napraviti velika zrenica v svetlem očesu vtis črnega očesa. Razširjenje zrenice povzročijo močna duševna razvnetja, na primer strah, ki razdraži tako zvano simpatično živčevje. Razprtje zrenice pa tudi sicer ni zmerom enako, temveč se menja z močjo vpadajoče svetlobe in usmerjenja očes, ne da bi se prav zavedali te igre zrenice. Vendar pa tudi to nedvomno mnogo pripomore k izrazu oči. Stoletja je že znan močnejši blesk oči z razprto zrenico in zmerom so se našli ljudje, ki so si vkapljavali zrenico povečujoča sredstva samo, da so se jim bolj blestele oči. Pri tem so se radi odrekli dobremu vidu, samo da so jih drugi občudovali. Neko tako sredstvo je v volčji jagodi. —kč.

Nemirni Ecuador

Lani in letos so se zvrstile vse južnoameriške republike ter so kakor običajno priredile vsaka svojo revolucijo, ob kateri se izmenja navadno samo nekoliko oseb, stoječih na čelu države, sicer pa ostane vse pri starem do prihodnjega prevrata. Za naše pojme je beseda revolucija nekaj strahotnega, vročekrvnim ameriškim južnjakom pa je morda edini način — kakor pri nas n. pr. volitve —, na kateri se izvrši izprememba vodilnih osebnosti.

Ljudovlada Ecuador se je najbrž nekoliko zakasnila s svojo revolucijo, zato pa je bila ta toliko bolj romantična, kajti po poročilih časopisov so padli prvi streli na vladne čete iz cerkva in so bili voditelji prevrata menda menihi. Nemožeče si je skoraj predstaviti — meniha s puško na rami, vendar spada taka pojava prav dobro v okvir južnoameriških revolucij. Mnogo krika in vika, streljanja in šuma, pa malo krvi — srečna dežela, kjer so revolucije nekakšne narodne veselice!

Ecuador leži v severozapadnem delu južnoameriške celine ter je v obliki zagvozdne stisnjen med Kolumbijo na severu in med Peru na jugu. Ime je dobil po ravniku (ekvatorju), meri pa 440.000

ECUADOR s severozapadno
Južno Ameriko

štirijskih km. Na tem obširnem ozemlju prebiva komaj 2 milijona ljudi. Maloštevilno prebivalstvo pa je zelo pestro glede na plemensko pripadnost in barvo polti. Dobra polovica (60%) prebivalstva je Indijancev, 30% jih je mešancev, ostanek pa si dele belci in črnci; slednji so med temi 10% celo v večini. Med mešanci vlada še posebno pisana raznopoltnost. Križanci med belci in črnci so mulati, med belci in Indijanci so mestici, med mestici in belci so cholos, med In-

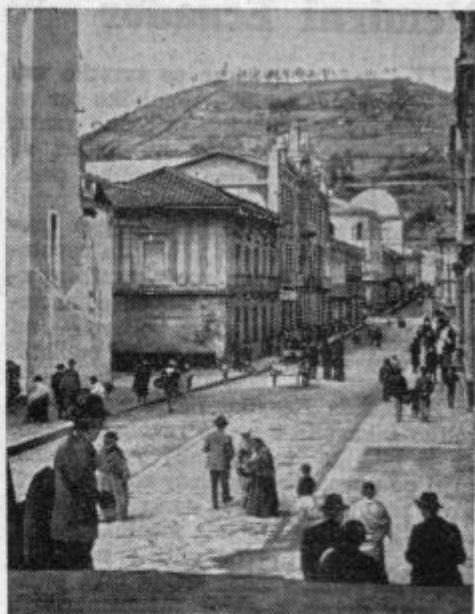
QUITO, Trg Neodvisnosti

dižanci in črnici so zambos. Ugled posameznih pa je razviden iz naslednje lestvice: belci, cholos, mestici, Indijanci, mulati, črnici in zambos.

Ni tedaj nikako čudo, ako država ne more priti do urejenih razmer, ko se v dveh milijonih državljanov kuha toliko različnih instinktov, kulturnih tradicij in miselnosti, omike in neomike. V takem stanju neprestanega vretja so več ali manj vse države latinske Amerike.

Zgodovina republike ni posebno sijajna. Španski razbojnik Pizarro je te predele osvojil l. 1532 za svojega kralja. Pridruženji so bili podkraljestvu Peru, dokler se niso po propadu španske kolonialne moči osvobodili in se združili s Kolumbijo in Venezuelo v enotno republiko. Zveza je trajala le 10 let in l. 1830 se je Ecuador odcepil ter začel živeti samostojno, bujno in nemirno politično življenje. Dežela je oblagodarjena z vsemi bogastvi in z vsemi križi, kakršne poznajo kraji pod pekočim ravniškim soncem.

Prestolnica republike je San Francisco de Quito, kratko Quito, z 80.000 prebivalci, mešanci in črnici. Cerkve in samostani zavzemajo dobro četrtino mesta, samostanov je kar 55. Nekaj teh je razlaščenih in je v njih nameščena univerza, državna zbornica, jetnišnica — prečesta usoda samostanov, zlasti jezuitskih. Dobri patri si menda niso mislili, komu grade svoje trdne in obširne stav-

QUITO, ulica

be. Večje mesto ko prestolnica je luka Santiago de Guayaquil, kratko Guayaquil, s 100.000 prebivalci in z živahnim prekomorskim trgovinskim prometom. K celini spada še otočje Galapagos, znano po tičjem gnoju, guano, ki ga razna podjetja pridobivajo in izvažajo v razne kraje.

Rudolf Kresal

Človek brez svobode

(Konec)

»Čuj, moram imeti!« si rekel utrujen napol šepetaje. Ali kljub vsej svoji pazljivosti si bil vprav čudovito neroden. Mislim, da so morali vsi ljudje opaziti, česa si iskal. Podoben si bil obupanemu človeku, ki se pripravlja, da skoči v prepad. In za trenutek me je obšel občutek, da stoji pred menoj berač na cestnem vogalu, ki prosjači s trdnim namenom, da ne bo izprosjačil več kakor deset dinarjev. — Udaril sem samega sebe v obraz. Povsem nevede sem ti stisnil roko in odšel. — Ti pa si obstal kakor od strele zadet. — Čez minuto sem se vrnil. Stal si tam, kjer sem te pustil. Nepremičen.

»Kaj je?« sem te vprašal.

»Nič!«

Pobesil si glavo in molče šel k mizi. Bila je skoraj prazna. Del tovarišev je bil v dvorani. — Nje pa ni bilo več.

Odšla je.

Pol ure potem, ko sem ti izročil bankovec — si krohotaje se prišel k mizi — opit — in vihtel v roki tenko steklenico domačega vina.

»Kaj ti je?« smo te vprašali.

»Hahaha! — Nič! — Nič! — Ah! — Neumnost! — Pojdite tja, v stransko sobo, tja, kjer sedi velika gospoda v odišavljenem polmraku! — Tam se vse peni! Hahaha! Boste nekaj videli!«

Šli smo tja, drug za drugim v procesiji, kakor si ukazal, v tisti odišavljeni polmraku. —

Ugledali smo tvojo prodajalko rdečih nageljev na kolenih dveh gospodov. Z levico je vihtela šopke in jih metala po mizah, z desnico pa je visoko nad glavo držala s stotaki ovit držaj brušenega kozarca, ki je bil poln iskrečega se rumenega vina. Njen smeh je zvenel kakor brušeno steklo — ki je v njem zveneče trepetalo.

Vrnili smo se iz tistega odišavljenega polmraka, kakor si dejal in tvoj besni krohot pomešali v svojega, ki je bil vesel in iskreč se kakor staro vino.

V nas je vrelo.

Ti pa si sredi našega vpitja utihnil. Čez nekaj časa si tiho dejal:

»Jaz bi storil isto. — Da, isto bi storil.« — Prijel si šopek in zakopal vanj svoj obraz.

Polnoč je že davno odbila.

Ura bo dve.

Marija hodi spet od mize do mize. Povsod se ustavlja. Slehernega človeka ustavi. Lica so ji zardela. Smeje se. Neprenehoma se smeje. Barve, luči, žvenket kozarcev, živ in pritažen smeh, glasno podrsavanje plesočih parov, hrupna godba, vino, zdaj jo vse opaja.

Marija pije. Ne odklanja vina. Rok, ki jo objemajo, se več tako ne boji. — Tudi ona se utaplja v prešernem veselju pustne noči. Pozabila je vse. Le nageljev ni pozabila. Nagelje mora prodati.

Svojega dela ni pozabila. V te rože, ki jih prodaja, je zakopala svoje mlado, kruha in ljubezni željno srce. Z rožami ga meče volkovom okoli sebe, ki se pode okrog nje in za njo v noči, ki je svetla kakor dan. V svoje delo je dala vso strast, vse življenje — da preživi golo telo: materino in svoje. — Še malo in bo volkulja med volkovi.

Prodaja!

Ljudje kupujejo. Plačujejo: nagelje, njen nasmeš, dotik njenih belih, drhtečih rok, plačujejo njene obljube — plačujejo njen obup.

Zdaj pa zdaj se ji zašibijo noge. Trudna je. Ali v košarici je še nekaj nageljev. Vse mora prodati. In Marija raste. Najbližjemu se nasmeje, se nasloni nanj, v očeh ji gori razplamenela strast. Gospod jo sijoče gleda. Lepa, vsa drhteča Marija se naslanja nanj in ga prosi, naj kupi vsaj en nagelj. Gospod ji nekaj zašepeče. Ona pokima s stisnjenimi, smejočimi se ustnicami. Da ji bankovec. Ona njemu nagelj in

pomenljiv pogled. Zdaj se glasno zasmije in odhiti — k drugemu.

Andrej ne pije. Gleda in čaka. Miren je, kakor da se je rodil le za ta mir. Nič ne govori. Njegov pogled je mrk, kakor uprt v skrivnost sinje daljave.

Zdaj se je zgenil, grozeče pogledal vso družbo. Vsi so umolknil.

Pred njim stoji Marija.

»Gospod Andrej,« je z otožnim smehljajem dejala. »Vas sem pozabila!«

Andrej je vstal in jo vprašujoče pogledal.

»Da, pozabila sem vas, gospod Andrej,« je ponovila. Položila je košarico na Andrejev stol in vzela iz nje velik lepo razcvel nagelj. Bil je zadnji. Nato pa je svoje drhteče roke iztegnila k Andreju. Nekaj trenutkov je bila negibna. Potem pa je tiho dejala:

»Dovolite!« in mu nagelj s tresočimi se prsti vtaknila v gumbnico.

Zdaj ni bilo dvoma.

Ali Marija je že tekla po dvoranah proti izhodu. Med tekom se je obrnila in po ustnicah je Andrej spoznal, da je voščila lahko noč.

✱

Sneg pada v gostih, trdih snežinkah. Marija hiti skozi zasnežene ulice.

Mati! Mati! Kako je s teboj!

Od utrujenosti in strahu ji klecajo kolena. Ob vsakem koraku se ugreza v sneg. Cesta je ponekod zametena. Mariji zastaja korak. Tu pa tam ji zdrsi, da se opoteče in se z rokami lovi po zraku. Pred njo je neprodirna megla, gosto padajoči sneg in pozna

RÜRUP: Mesteca (Inorez)

noč. In v njej neprenehoma vpije neki glas, jo opominja vsak najmanjši šum:

„Domov! Domov! — Mati!“

Po licih ji teko solze. V levi roki nese košarico. Desno si tišči na prsi: počiti ji hoče srce — a nad njim je denar, se rešitev, ki šušti in zvenči. In Mariji se zdi, da kriči iz njega preganjalec. —

Marija teče. Misli, da teče. Noge se ji ugrezajo do kolen v mehki sneg.

Za njo pa hiti človek, mlad moški brez klobuka in brez suknje. Zdaj pa zdaj zavpije. Ali sapa in snežna noč ubijata vsak glas.

Vsa zasopla, brez sape je planila v izbo in s poslednjimi močmi zavpila:

»Mati!«

Nič.

Na mizi ugaša oljnata svetilka. Zdaj pa zdaj šine iz majhne lončene posode plamen in za trenutek razsvetli izbo. Materin obraz je bel. Plamenček vztrepetava in vpada v neme materine oči.

Marija je pokleknila k postelji in še enkrat poklicala:

»Mati!«

Nič. Materina roka počiva negibno na odeji. Marija še ne verjame. V njenih očeh je groza. Počasi, z drhtečimi prsti se bliža roki, ki jo je tolikrat božala, jo tolikokrat branila, jo tolikokrat tolažila.

Mrzla. Mrtva!

Po sobi se je razlegel krič. Marija je vstala s tal, se opotekaje nagnila nad materin obraz in ga pokrila s poljubi in izgubila zavest.

Ta čas je stopil v sobo Andrej, gologlav in brez plašča, moker, ves pokrit s snegom.

Marija kleči pred mrtvo materjo. Glavo ima zakopano v hladnih blazinah. V njenih toplih rokah počiva materina desnica. Marija se zdaj pa zdaj strese. Glasno zaihti. — In spet je vse tiho.

Preko njenih ustnic ni molitve.

Ni Boga.

Tako mora biti.

Le čas je — in neuničljivo dejstvo v njem.

Svita se pepelnica.

Kraj Marije kleči Andrej.

★

Po ječi se sprehaja človek, ki je bil v svobodi brez svobode —, ki je brez svobode med zidovi.

Uklenjen je v svojo misel in v svoje življenje, ki je kakor majhen živec povezan z nevidnimi niti z vsem svetom. — Uklenjen je v ves svet.

Večni jetnik, ki mu je človek odmeril prostor — ali večni jetnik v svobodi, od vseh pozabljen, le sebi prepuščen v brezprostorju zemlje.

Vse njegovo življenje je nepretrgan samogovor — neprestano pogovarjanje z neznano silo vseirske skrivnosti.

★

Po nenadni smrti starega ječarja se je življenje okrog Andreja v marsičem izpremenilo. Tista mrtva tišina, ki je še nedavno vladala v zamolklosivem prostoru, je kakor trepetajoč plamenček oljnate svetilke iznenada ugasnila. Od nikoder ni bilo več slišati šuma, v katerem bi se lovila krič samote in časa. Zdaj straža na hodniku ni več mirovala, se ni več leno stegovala tedaj, kadar je ni mogel nihče motiti. Izginil je tisti pridružen šum, ki je bil poln strahu, neprestanega oprezovanja, strahotne stražarjeve misli: da bi ga predstojnik zdaj - zdaj utegnil zalotiti v nemarnem izvrševanju dolžnosti. Od nikoder več ni bilo čutiti tiste blazno zatajevane želje po življenju, po soncu, ki je bila še pred kratkim edini vzdih mračnih prostorov.

Po hodniku so noč in dan, minuto za minuto bobneli trdi koraki stražarjev. In na jetnike je legala od dne do dne večja utrujenost. Zdaj je bilo vse odmerjeno — v vsaki kretnji je bila groznja — v vsakem koraku je bil ukaz.

Skozi prostore je zavel rezek hlad. Andrej pa je zdaj bolj kakor je bil poprej — uklenjen v svet prostih ljudi. — Njegova duša je v njihovem zastrtem soncu.

Zagonetka ptičje selitve

Ko se dnevi skrajšajo in z drevoja padajo vse češče rumeni in rjavi listi, spoznamo, da je poletja konec in da se nam z velikimi koraki bliža jesen. Še preden pa opazimo te nesporne znake umiranja in priprave na zimski počitek prirode, nam oznanijo drugi pojavi, da se je leto že naklonilo proti zatonu. Eden izmed teh pojavov je vsakoletna ptičja selitev, ki

obilju. Da navedemo samo kukavico, čapljo, vodeba in hudournika, ki odlete od nas že v avgustu, tedaj v mesecu, ko jim mati narava nudi ravno največje prehranbene možnosti in ko je toplota vsega leta dosegla svoj višek. V ostalem ne morejo ptice vedeti, da je hladnejše vreme blizu, saj ga še nikoli niso dočakale, v naših deželah, ker odlete redno že pred prvimi znaki mrzlejšje let-

Jata DIVJIH GOSI, ki letijo vedno v značilni podobi klina, kar zmanjšuje zračni pritisk

se ponavlja po železnem zakonu prirode s tako pravilnostjo in točnostjo, da so se misleči ljudje od pradavnih dni bavili z vprašanjem: Zakaj gredo od nas drobni prijatelji, kaj jih prav za prav čene proti jugu. Kljub temu pa človeštvo skoraj do najnovejših časov skoroda ni niti najmanj osvetilo tajne ptičje selitve. Baš nasprotno: Nekateri opazovalci so celo iznesli površne zaključke, ki so dolgo veljali kot resnica, dasi niso bili nič drugega nego zmeta. Bežen opazovalec je enostavno zaključil, da ptice zato zapuščajo naše kraje, ker jim z nastopajočim hladnejšim vremenom zmanjkuje hrane.

Ta pogrėšni nazor je še danes skoraj vsesplošno razširjen, dasi lahko opazujemo, da nas največ ptic zapuščata že v dobi, ko imajo pri nas hrane še v iz-

ne dobe. Mogoč bi bil pomislek, da se potreba selitve podeduje od starejših ptic in da pri nas rojeni mladiči slede samo primeru svojih staršev ali doraslih tovarišev, ki so vsaj enkrat že preleteli dolgo pot na topli jug. Poskusi pa so dognali, da tudi one ptice, ki so bile odrejene daleč od soplemenjakov krenejo na pot čisto same in neodvisno od drugih, brž ko nastopi čas za selitev. Nemška postaja za proučevanje ptic v Rissittenu je napravila poskus z mladiimi čapljami. Odredila jih je strogo ločeno od ptic enake vrste in jih je pridržala še par dni po odhodu drugih jat. Ujete čaplje so bile mladiči iz istega leta in še nikoli niso bile na potovanju. Ko pa so jih izpustili, so se takoj same odločile za selitev, pri čemer je zanimivo to, da so jo mahnile po isti zračni črti,

po kateri se vrši selitev čapelj iz severno-vzhodne Nemčije od pradavnih dni: preko Balkana, Male Azije in Sirije v Severno Afriko. Poskus je podprt z dokazi, ker so bile ptice obročkane in so se tako zaznamovane pojavile v Afriki. Brez starejših kašipotov so ptice same z izredno natančnostjo pogodile pot, ki jo vekove ubira vsako leto njihovo pleme.

V tej zvezi je omeniti zlasti okoliščino, da tudi one ptice, ki žive že leta v kletkah ter zato niso nikoli občutile mraza ali pomanjkanja hrane, obide nemir, ko se bliža čas selitve in se svobodni soplemenjaki zbirajo na daljno potovanje. Obratno pa je dovolj znano, da lastovičji mladiči zapoznele valitve vkljub občutnemu pomanjkanju hrane in vkljub mrazu ostanejo pri nas ter v teku pozne jeseni žalostno poginejo, dasi bi jih že enodnevni polet rešil preteče usode. Selilni nagon se pri poznih valitvah sploh ne pojavi. Živalce tedaj ne gredo za hrano in za toploto, marveč jih nekaj žene na jug. Tako se v južni Avstraliji niso mogle udomaćiti, ker so prinesene iz Evrope pač lepo uspevale preko poletja, na jesen pa so se vzdignile ter odletele — na jug v večni mraz, led in sneg, odkoder ni povratka zanje.

Ako tedaj vse to pretehtamo, stojimo pred nerazrešljivo zagonetko, kaj prav za prav v pticah prebudi nagon k selitvi. Mnenje, da gredo za toploto in za hrano je, kakor smo videli, popolnoma ovrženo. Prej bi bil povod za selitev vedno krajši dan, kajti poskusi so dognali, da se ptica v kletki ob času selitve zelo pomiri, ako ji z električno lučjo umetno podaljšamo

dan. Najbližja resnici pa je vsekakor domneva, da odločuje o selitvi periodična izmenjava snovi privsakiptičji vrsti.

Novejša raziskovanja so dokazala važno vlogo, ki jo vrše hormoni, t. j. izločki določenih žlez v človeškem in živalskem telesu. Nedvomno so pri ptičih takšni hormoni nosilci in povzročevalci selitvenega nagona. Oni vplivajo na celotno izmenjavo snovi in vsaka ptica dobi iz svoje notranjosti pobudo za selitev, ki se ji mora pokoriti. Razen spolnih žlez ima pri tem odločilno vlogo tudi ščitna žleza. Tudi to je dokazano s poskusi. Pri ptičih, ki so jih hranili s ščitno žlezjo, se je nagon selitve pojavil tudi mimo časa, ki je za vsako vrsto ptic selilk določen kot potovalna doba. Vprašanje pa postane še bolj zamotano, ako upoštevamo, kaj žene ptice zopet na sever, da si tam izvle mladiče. Baje so ptice-slovci opazovali, da povečanje žlez povzroča polet proti severu, ko pa začno žleze plahneti, pa mora ptica zopet na jug. Učenjaki so mnenja, da bo ta skrivnost v kratkem popolnoma razjasnjena.

Skoro brez vsakega pojasnila pa stoji človeštvo pred vprašanjem, kako se ptice na svojem potovanju orientirajo. Saj nam je znano, da čaplje spomladi ne najdejo samo pota iz Afrike v Evropo, marveč si s točnostjo tudi poiščejo svoje lansko gnezdo. Površen opazovalec bi dejal, da jih pri tem vodijo starejše ptice, ki »že poznajo pot«, toda že zgoraj smo videli, da ta trditev ne vzdrži natančnejšega proučevanja. Tudi brez sta-

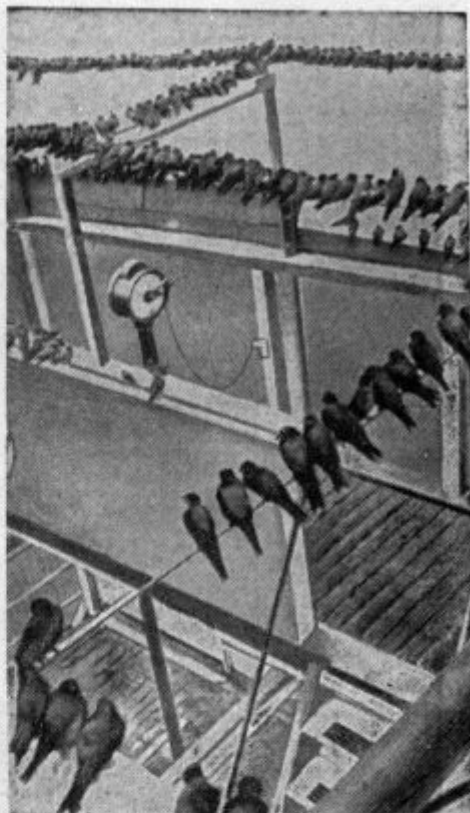

Srečanje s SELIVKAMI na odprtem morju

rejših kašipotov si ptice najdejo iz pravadnine določeno zračno črto za svoj polet. Razen tega jih je med selilkami mnogo, ki lete posamezno in ne v jatah ali pa take, ki lete vedno ponoči. Kukavica in vobed sta ptici, pri katerih odpade vsaka možnost vodstva starejših. Kakor pa nam je stvar nerazumljiva in se močno upira našemu pojmovanju, si moramo vendar misliti, da imajo ptice poseben čut za smer in za zemljepisno širino, tedaj čut, ki ga človek, vsaj sodobni kulturni človek nima več.

Da se je vsaj deloma osvetlila skrivnost ptičje selitve imajo največ zasluge ruske opazovalnice, ki so raztresene po ogromnem prostranstvu severne Evrope in severne Azije. Rusko ozemlje obsega šestino sveta in preko njega drže ravno najznamenitejše ptičje zračne črte v severna močvirja, ki so od nekda in bodo morda vedno raj pticam selilkam ter naravnost prvovrstno vališe. Mimo Rusije je tudi v Nemčiji proučevanje ptic lepo razvito. Naloga ptičjih opazovalšč je pred vsem ta, da polove kolikor mogoče mnogo ptic ter jih opremijo z obročki na nožicah. Na ta enostavni način so doslej ugotovljene vse smeri ptičjih poletov in zemljevid, kjer so vrisana ptičja potovanja je nedvomno zanimivost prvega reda. Pri ugotavljanju smeri selitev so tudi dognali, da selilke ne lete z ono hitrostjo, kakor ljudje navadno mislijo. Čaplja, ki je dober letalec, dnevno ne preleti več ko 200 km. V splošnem je hitrost selilk 50—70 km na uro. Pač je seveda mnogo izjem, ki znatno prekašajo to hitrost. Nekatere vrste deževnikov in rac lahko lete na tisoče kilometrov, da se nikjer ne ustavijo. Tudi višina poleta ni prevelika. Često lete ptice le nekoliko metrov nad zemljo ali nad vodo, kar je v Italiji in na španski usodno zanje, dvignejo se včasih komaj po par sto metrov, v zelo redkih primerih pa vendar tudi na 2000—3000 metrov in celo več.

Pri selitvah dosežejo posamezne živalce občudovanja vredne rekorde. Tako so v južni Afriki ujeli lastovico, ki je nosila obroček iz vzhodne Kanade. Evropske opazovalnice so ugotovile leneriške ptice, ki so preletele Aljasko, Beringov preliv, vso Sibirijo in vzhodno Evropo ter se pojavile v srednji Evropi. Ako upoštevamo te silne letalske podvige, moramo priti do zaključka, da selitvam ni vzrok samo bojazen pred mrazom ali pomanjkanjem hrane, marveč da drobnim stvarcem zapoveduje dolgo-

LASTOVKE, ki so med poletom sedle na ladjo

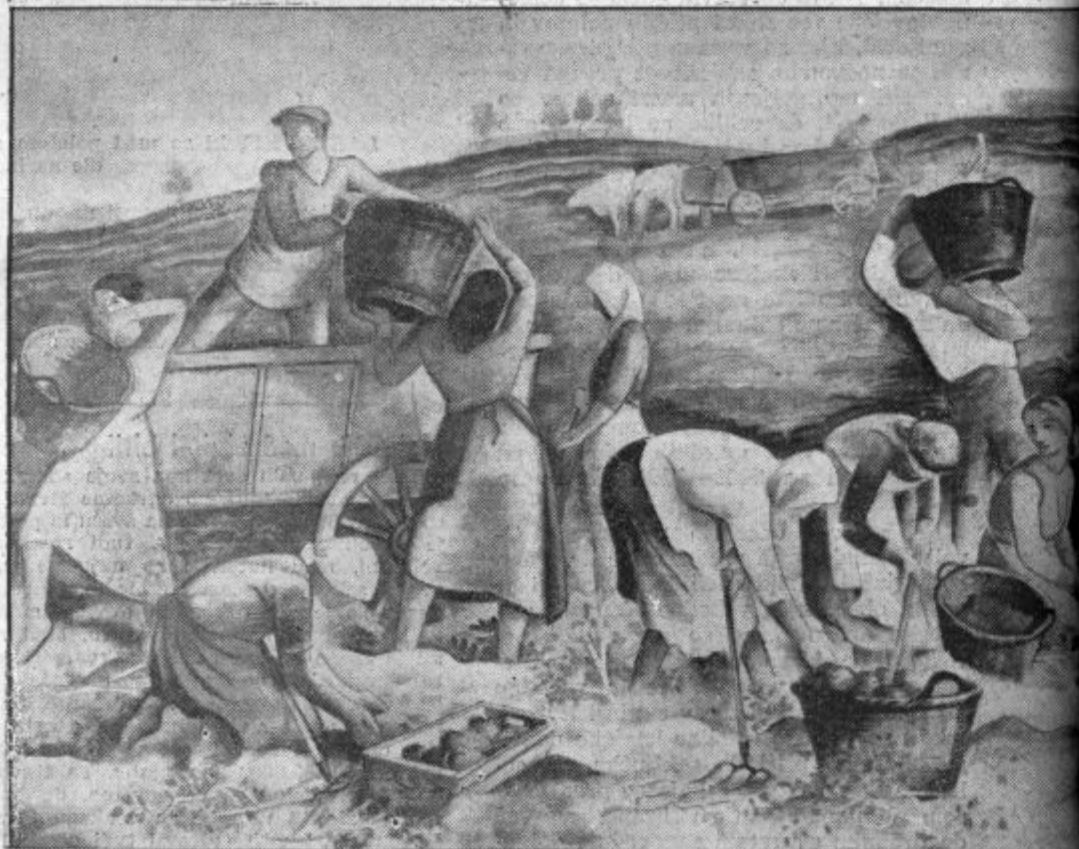
trajno selitev močan notranji nagon, silnejši od vseh drugih ptiču lastnih nagonov. Tudi tu se nam razodeva vse-mogočnost narodnih sil, ki pač lahko opazujemo njihove učinke, njihova notranja zveza in globlji pomen pa nam bo ostal skrit za vse čase.

Največje med živimi bitji

Tudi rastlinski svet ima svoje »dinozavrije«, kakor imenujemo ogromne živali, ki so v davnih dobah živele na svetu in pozneje popolnoma izumrle. A tudi rastlinski velikani, med katerimi so največje tako zvezekvoje, počasi izumirajo. Največje eksemplarje teh ogromnih dreves imaš v kalifornijskem narodnem parku. Med njimi je znana po vsem svetu sekvoja »General Grand«. Po obsegu pa jo prekaša druga vrstnica, imenovana »General Sherman«, ki je sicer nekoliko nižja, a za desetino obsežnejša. Iz lesa te sekvoje bi lahko izdelali 30.000.000.000 vžgalic. Ta številka bo prepričevalnejša, če povemo, da bi to drevo dalo 15 vžgalic za vsakega živega človeka na zemlji (vštevši tudi otroke).

zgoraj: La-
na jezeru. —
aj: Krompir-
letina, nasli-
Josef Bato. —
e zgoraj: Po
ri. — Spodaj:
end pred sto
leti.

Valentin Katajev:

Brezdelnik Edvard Vesela zgodba iz težkih dni

1. Prolog

Zgodba o ženitvi mojega prijatelja Edvarda Tačkina je prav tako preprosta, kakor je zabavna. Menim, da je o njej vredno marsikaj povedati.

Strašen siromak je bil ta dolgopeti poet južnoromantične šole, ki se je namah znašel sredi nepričakovanih dogodkov. Vreden učenec svojega legendarnega učitelja, slavnega mojstra Arturja Rimbauda, strašen lenuh, nepridiprav in avanturist. Čeprav mu ni bilo usojeno, da bi trgoval z zamorci, se je vendarle zelo uspešno bavil z drugimi, podobnimi posli.

Oktober naše revolucije mu je prišel ravno prav. V svoji bujni domišljiji je zbudil k življenju romantične sence Demoulina, Robespiera in Marata, mizice Palais-Royala, jakobinski klub in karmanjolo. Vse dneve je prebil na ulicah ali pa po grških kavarnah, krivih akvarijih, polnih sredozemne vode tobačne barve. Raglanje strojníc ga je navduševalo do brezumja. Načelniki rdeče garde so s svojimi oficirskimi hlačami in poliranimi torbami mavzerjev, ki so jim visele na okroglih zadnjicah, vlivali v njegovo srce hlapčevsko zavist. V vsakem korenjaškem mornarju črnomorskega brodovja s kozavim licem, kakor s stružnikom in dletom grobo, a izvrstno izrezljanim iz orehovega lesa, je videl slovitega vojvodo; posebno, če je takle mornar privihral mimo, zverajoč se po blatniku rekviriranega avtomobila in držeč karabinko na gotovo.

Mesto, polno kolonialnih vonjav, mesto, ki je videlo na svojih trgih okupacijske čete več ko šestih evropskih držav, mesto kinematografskih prevratov, špijonažnih agentur, tajnih tiskarn in razstreljenih železniških mostov, — to mesto je bilo poprišče njegovega literarnega udejstvovanja.

In takole časih je zvečer v ledeno mrzli kuhinji, pri siromašnem plamenu petrolejske svetilke slinil svinčnik in pisal po starih očetovih trgovskih zapiskih romantične stihe o revoluciji v prekrasnem peterostopnem jambu s cezuro po drugi stopici.

2. Edvard strada

Toda revolucija, ki se je pričela tako veličastno, je prinesla seboj težke dneve

preizkušnje, borbe in lakote. Od sovragov obdana republika, ki je doživljala vsako minuto nove in nove tresljaje, ni mogla skrbeti za civiliste in je žrtvovala vse svoje sile armadi. Strogi režim vojnega komunizma je bil kljub svoji okrutnosti neizbežen.

V tretjem letu republike so neko noč megleni sviti francoskih žarometov zadnjikrat preleteli vojno nebo in zadnjikrat so pomorski topovi pokazali svoje rdeče jezike mestu, v katerega so vkorakale sovjetske predstraže. Vso noč in v vseh smereh so ragljale strojnice, zjutraj pa so se na obzorju, kakor kadeča se kopa žlindre, pogrezali parniki emigrantov v zmes nebesne in morske sinjine.

To leto je poetov oče umri za astmo in od ogorčenja. Ubogi stavec se ni mogel sprizniti z izgubo trgovinice. Ko je določeno število dni in noči prejkala za možem, je gospa Tačkina najprej podvzela vse mere, da očuva svoje skromno imetje pred Edvardom, ki je bil izkoristil prve dni žalovanja in že marsikaj prodal starinarjem.

Najprej je zaprla v skrinjo srebrne žlice in svečnike, medeni umivalnik in ženski ovratnik od veвериčje kože, spoštovano družinsko dragocenost. Ključ od skrinje je obesila na svoja posušena prsa. Tako je Edvard, ki je prav na tem veveričjem ovratniku gradil vso svojo nadaljnjo srečo, do materine smrti ostal brez sredstev in je bil prisiljen poiskati službo, če ni hotel od gladu umreti. V najkrajšem času je preizkusil prav čedno število poklicev — od vojaškega dopisnika radio-telegrafne agencije do upravnika rdečearmejskega kluba. Toda povsod so ga spodili, ker ni bil nikjer za rabo. Samo prelepe stihe je znal pisati. Teh pa ravno zdaj ni nihče potreboval.

Doma ni bilo ničesar jesti, zakaj gospo Tačkino so krmili sorodniki. Edvard je stradal. To ni bilo navadno študentovsko »delno« stradanje, o katerem so tako radi pisali ruski romanopisci osemdesetih let, to ni bil glad beračev in invalidov. Ne, to je bil brezupni, absolutni glad, od katerega se je človeku vrtelo v glavi in so mu slabele noge.

Pojesti pol funta ovsenega kruha, to je bila zanj sreča, poseđeti v topli sobi pa neverjeten, pravičjni sen.

3. Toda on ni obupal

Med tem pa se je približala zima. Venter je vel med poledenelimi dačnimi ruševinami. Na sinje-zelenem morju so se ogromni valovi razbijali ob lomilcih valov in vzkipevali v peno, ki je nalik galebom poletavala nad golimi estakadami in rilci žerjavov. Okoličani so ponoči sekali drevje, ruvali limonaste, trde korenine akacij, podirali dače in lomili plotove, trgali oknice in stopnice. In ogromna jesenska ozvezdja, ki jih je odgrinjala ledena vihra, so žarela in se prevrčala na železnem nebu.

Takrat je Edvard hodil v kratkem letnem suknjiču in komisnih čevljih, skrival rdeči, mokri nos v zavihani ovratnik in belo prevezo. Nosil je platnene hlače, grobe ko cink in sveteče se kakor noži vaške kuharice, kadar jih brusil drugega ob drugega, preden zakolje prašiča.

Govoril je:

»Nič zato, stara ne bo več dolgo na svetu. Za veвериčjo ovratnico bodo pa na trgu tudi kaj dali.

Če mu je uspelo, da je prevaral čuječnega stražnika in blagajničarko, te-

ZIMMERMANN: Velika cesta

daj se je splazil v rdečearmejsko čajnico, žejno pil milni krop iz zarjavelega konzervnega krožnika z odtrganimi robovi in previdno pritiskal z jezikom k nebu brezokusni stekleni bonbon, ki je s koščkom mokrega kruha zašel v njegova usta. Vsak večer je sedel v čitalnici rdečearmejskega kluba, dokler je niso zaprli, se naslajal nad brezplačno toploto in nad Kiplingom. Brezskrbno si je izmišljal najneverjetnejše kombinacije, kako bi prišel do jedače. Lahko bi pripovedoval o tem, kako je premamila deklica, ki je v komunalni kuhinji servirala obed, da je dobil dvakratno porcijo kaše, ali pa o tem, kako se je prikradel v protirevolucijsko podzemlje, kjer je dva tedna vtekel iz ognjevitega, toda silno neumnega kapetana, ki so ga pozneje ustrelili, tajinstveni denar.

Vendar pa vkljub vsej nesreči ni obupal. Narobe, bil je vesel kakor vedno. Njegova čudežna fantazija pirata in barbara je nenehoma delovala ter fabricirala puščice in epigrame, ki so si jih mahoma vsi prisvojili in ponavljali. In dobri buržuazni bog, ki je pod vplivom komunistične propagande moral pobegniti čez mejo in živeti na račun angleškega kralja, veličastni, razkuštrani in pravični starček, tisti, ki »hrani ptičko na polju in z roso napaja evetice«, je izredka pošiljal potepuhu-romantiku angela varuha. Časih se je ta angel varuh pojavil v podobi akademske jedilne izkaznice, časih pa je imel obliko dobrega duha — umetnika ali pesnika.

In nekoč...

4. Nadejam se, da mi ne odrečeš...

Prijatelja sta se srečala na trgu, poleg pokritih stojnic, podobnih švicarskim postajam, v zrnati množici kupcev in prodajalcev, smeječih se, prosečih, kričavih, mečkanih, gladnih in sitih ljudi. Tam so shujšani generali z bledimi, a blagorodnimi obrazi ponujali mimoidočim ganljive ročne torbice, tam so letali bosjaki, lilasti od mraza, tam je bilo videti med množico golenišča in glavice škornjev, tam so se ponujali očem zaročni prstani in monogrami in povsod so prodajali in delili klade papirnatega denarja.

Angel varuh, mlad lirik, ki si je pridobil s firenškimi poemami zavidno popularnost med mestnimi gospodičnami, Edvardov prijatelj, je vztrajno prodajal jopico iz angleškega ševlota, ki je še dišala po vsakojakih dišavah in

od daleč obujala spomine na trkljanje kroketnih kroglic in dačno škripanje visečih mrežnic.

Edvard je držal v okostenelih rokah stekleni okvir očetovega portreta.

Nad sklonjenim hrbtom kratkovidnega državnega pravdnika, ki je iskal izgubljeni nanosnik, sta z ramami zadela drug ob drugega.

»A starina!« je vzkliknil Edvard. »Že zdavnaj te nisem videl! Kje te pa vrag nosi?«

»Polkovnik, jaz se ženim,« je odvrnil lirik.

»Prekrasno! Vidim, da naglo razprodajate imetje svoje neveste. Žalosten pogled. Svetujem vam, da čim prej zaključite to gnusno operacijo in se podvizate k »Zlatemu sidru«, kjer imajo, kakor vam je znano, bel kruh in izbozen kitajski čaj.«

»Oprostite, sir, toda tega ne morem napraviti. Dolžnosti me čakajo. Kot edina opora družine...«

»Ušiva opora,« se je nakremžil romantik.

»Veš kaj, starina,« je po kratkem molku izpregovoril lirik, »pridi danes ob sedmih zvečer. Menim, da mi ne odrečeš in se poslužiš dobre stare kave, ki jo tako čudovito pripravlja moja... prijateljica, pri kateri živim.«

»O markiz!... Ali morem...«

Pet minut po tem veselem razgovoru je Edvard vedel vse... Izvedel je, da se je njegov prijatelj seznanil s prelestno devetnajstletno rjavolasko, da ima rjavolaska sestro, ki ima precej ugodno službo v prehranjevalnem oddelku, da v sobi stoji železna peč, da je življenje lepo in da imata očarljivi sestri še mnogo neprodanih reči. Izvedel je vse.

5. O bog! Koliko reči! O bog!

Edvard ni prav nič čakal. Ob sedmih zvečer je prvokrat prestopil prag tega toplega raja, kjer je od zakurjene železne pečice sem prihajala opojna gorkota. Pod pazduho je imel krilce polakiranih vrat.

Dejal je:

»Ali bo večerja kmalu gotova? Če imate premalo drv, vam dam to-le smrečico, ki sem jo bil posekal v sosednem lesu.«

To rekši je romantik položil krilce vrat na stol.

(Dalje)

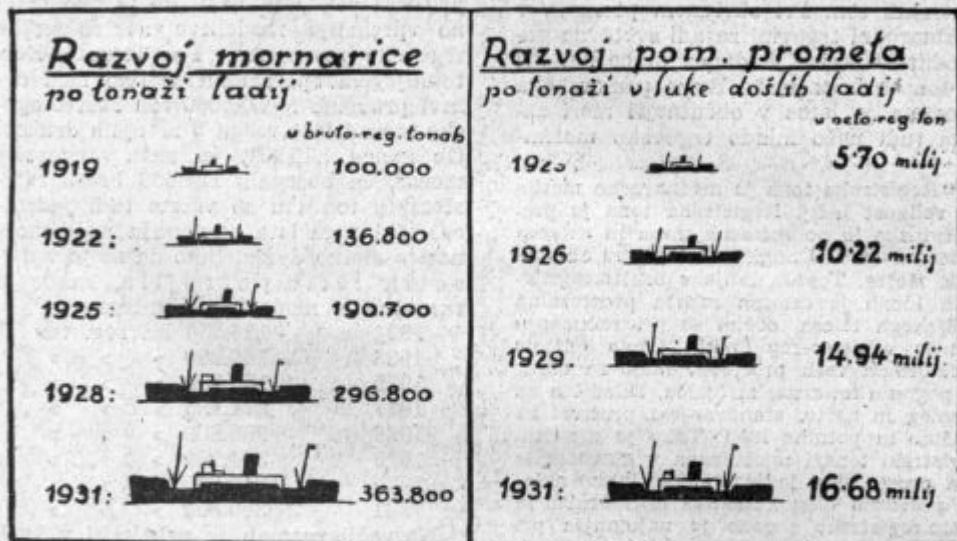

Fr. Seunig

Razvoj naše trgovske mornarice

Jugoslavija je ena najmlajših pomorskih držav. Naša morska obala od Sušaka do Kotora meri v zračni črti okrog 550 kilometrov. Če pa izmerimo vse goste vijuge morske obale in povrhu še upoštevamo obalo številnih otokov, tedaj dobimo skupno dolžino naše obale od 15.000 km.

obali tarifarno za marsikateri predmet (les) Južna Amerika bližja nego Srednja Evropa. Pocenitev pomorskega prevoza blaga v primeri z železniškim prevozom je mednarodni trgovini utrla nova pota. Ustvarila je tesnejše gospodarske vezi med posameznimi pomorskimi državami in med kontinenti.

Za narodno gospodarstvo Jugoslavije je ta obala velik zaklad. Seveda pa ni dovolj imeti odprto morje: država, ki hoče imeti od morja koristi, mora tudi stremeti za tem, da izkoristi vse možnosti, kj nam jih nudi morska obala.

Širša jugoslovenska javnost se še danes komaj zaveda važnosti morja. Šele v drugi polovici preteklega desetletja se je naša zunanja trgovina pričela v večji meri posluževati morja za izhodišče v široki svet. Iz statistike naše zunanje trgovine spoznamo, da smo leta 1927. izvozili po vodni poti komaj 38.9% vsega našega izvoza, lani pa že 64.1% (od tega po morju 51%); uvozili pa smo leta 1927. po vodni poti 52% in lani 64.2% (od tega po morju 38%).

Ze v preteklem stoletju so postavili izrek, da morje zblizuje narode. Ta izrek pa je prišel šele v sedanjem stoletju do polne veljave, ko se je z napredujočo tehniko znatno pospešil in predvsem pocenil prevoz po morju. Stroški prevoza blaga po morju so danes tako nizki, da je n. pr. za trgovca na naši

Razmah pomorskega prometa v velikem obsegu je prišel šele ob koncu pret. stoletja, čeprav se je parni pogon prej uveljavil v pomorskem prometu (že l. 1818. je prvi parnik na kolesa prišel preko Atlantskega oceana), nego v suhozemnem prometu (prva javna železnica je leta 1825. stekla od Stocktona do Darlingtona v Angliji). Tudi izum vijaka (Ressel 1838.) ni mnogo pospešil razvoja pomorskega prometa, kajti šele dobrih dvajset let pozneje (1860) je z uvedbo parnega stroja z dvojno ekspanzijo postalo prevažanje blaga s parniki rentabilno, ker se je poraba premoga na proizvedeno konjsko silo zmanjšala za skoro 2 tretjini.

Tako je razumljivo, da je še do početka zadnje četrtine pret. stoletja nadalje naraščala tonaža jadrnic in da je še leta 1891 presegala svetovna tonaža jadrnic tonažo parnikov. Potem pa je tik pred koncem pret. stoletja prišel tem naglejši razmah pomorskega prometa s parniki, ki so jadrnice v nekaj desetletjih povsem spodrinili. Svetovna tonaža

parnikov in jadrnic se je od leta 1851. razvijala tako-le (v brutto-registrskih tonah*):

	parniki	jadrnice
1851	0.3	9.4
1871	2.4	15.3
1891	9.5	10.6
1914	45.6	3.5
1927	63.3	1.9

V naraščanju svetovne tonaže trgovinskih mornaric je zadnja leta nastopil zastoj. Svetovna tonaža parnikov je dosegla okrog 65 milijonov brutto registrskih ton. Pri skrčenem prometu v mednarodni trgovini zaradi svetovne gospodarske krize je danes precejšen del te tonaže brez posla. Kriza pomorskega prometa je letos v občutnejši meri zadelo tudi našo mlado trgovsko morna-

* Registrska tona je mednarodno merilo za velikost ladij. Registrska tona je prostorninska in ne težinska mera in ustreza prostoru od 100 angl. kub. čevljev ali 2.83 kub. metra. Tonaža ladje v brutto-registrskih tonah je celotna zaprta prostornina ladijskega telesa, dočim se pri računanju tonaže v netto-registrskih tonah odšteje prostornina vseh prostorov ladje za obrat in pogon (kotlarna, strojnica, skladišča za premog in nafto, stanovanjski prostori za moštvo in potnike itd.). Tako je v netto-registrski tonaži upoštevana v glavnem le ona prostornina ladje, kjer se lahko sklada prevozno blago. Razlika med brutto in netto-registrsko tonažo je najmanjša pri jadrnicah, ki nimajo strojev za pogon, največja pa pri parnikih za prevoz potnikov, kjer znaša netto-tonaža približno le $\frac{1}{2}$ brutto-tonaže.

rico, ki doslej krize ni v toliki meri občutila, deloma zaradi rastoče preorijentacije našega izvoza v smeri na morje. Od jugoslovenskih paroplovnih družb trpijo danes zlasti one, ki se pečajo z svobodno ali dolgo plovbo. Ladje teh družb so prej prevažale tudi precej tuje blaga med tujimi državami. Upajmo, da ta udarec ne bo imel težkih posledic za nadaljnji razvoj naše trgovske mornarice, ki zaznamuje po vojni lepe uspehe.

Razvoj naše trgovske mornarice se pričinja šele leta 1921, ko je bilo rešeno vprašanje razdelitve avstro-ogrskе trgovske mornarice. Po Trumbić-Bertolinijevem sporazumu je bilo naši državi priznано le 100.000 ton avstro-ogrskе mornarice (vsega 9 manjših družb). Ob koncu l. 1921. je naša trgovska mornarica obsegala 124.550 bruto registrskih ton (tu so vštete tudi jadrnice). Od tega leta se tonaža naše mornarice stalno dviga, tako da se je v desetih letih potrojila, kakor je razvidno iz naslednje primerjave:

1921	124.550 br. reg. ton
1923	146.200 > > >
1925	190.700 > > >
1927	271.130 > > >
1928	296.800 > > >
1929	324.100 > > >
1930	346.200 > > >
1931	363.800 > > >

Največji razmah je zabeležiti v letih 1926 in 1927. V teh dveh letih se je tonaža naše mornarice povečala za preko 80.000 ton. Ob koncu pret. leta je naša

trgovska mornarica štela 182 parnikov s 333.582 bruto registrskimi tonami, od tega 71 parnikov za dolgo plovbo (281.330 ton), 17 parnikov za veliko obalno plovbo (30.523 ton) in 94 manjših parnikov za malo obalno plovbo (21.729 ton). Vrh tega smo imeli 10560 jadrnic, 171 jadrnic s pomožnim motorjem in 405 motornih ladjic in čolnov.

Skoro v enakem razmerju, kakor se je povečala tonaža naše trgovske mornarice, se je dvignil tudi promet naših luk. Od l. 1923. je tonaža v

daleč na prvem mestu. Ladijski promet splitske luke se je v primeri z letom 1913. povečal za 60 odst., blagovni promet pa se je v primeri s predvojno dobo več kakor podvojil. Po tonaži dospelih ladij je med našimi glavnimi lukami na drugem mestu Dubrovnik, ki ga pa Sušak glede blagovnega prometa precej nadkriljuje. Preko Splita in Sušaka gre 63.5 odst. vsega blagovnega prometa naših luk, Split, Sušak, Dubrovnik, Šibenik, Omiš in Metković pa imajo 90 odst. vsega pomorskega blagovnega prometa.

naše luke dospelih ladij narasla od 5.70 na 16.68 milijona neto registrskih ton. Tudi blagovni promet naših luk se je znatno povečal, in sicer od 19.27 milijona kvintalov v l. 1925. (za prejšnja leta podatki niso bili objavljeni) na rekordno višino 29.90 milijona kvintalov v letu 1929., nakar je zaradi gospodarske krize nekoliko popustil, dočim pri samem ladijskem prometu luk tudi lani ni bilo nazadovanja, kakor je razvidno iz naslednje primerjave:

Leto	tonaža došlih ladij v neto-reg. tonah	promet blaga v kvintalih
1923	5,701.000	—
1925	9,468.000	19,273.000
1927	11,821.000	22,346.000
1929	14,937.000	29,905.000
1930	14,976.000	28,170.000
1931	16,678.000	25,008.000

Med našimi glavnimi pomorskimi lukami je Split (s severno luko Vranjic)

Važnost pomorskega prometa za našo zunanjo trgovino je razvidna iz dejstva, da je blagovni promet med domačimi lukami lani obsegal le $\frac{1}{5}$ vsega blagovnega prometa naših luk, dočim so $\frac{3}{5}$ odpadle na izvoz, $\frac{1}{5}$ pa je odpadla na uvoz.

Iz naših pomorskih luk se razvija promet v vse dele sveta. Največji promet imamo seveda z našo sosedo onkraj Jadranskega morja z Italijo. Promet z Italijo obsega 48 odst. vsega ladijskega prometa z inozemstvom. Potem sledi Grčija z 18 odst., Anglija s 6 odst., Argentina s 4 odst., Francija s 3 odst., Španija, Turčija, Alžir, Egipt in Južna Afrika z 2 odst. in USA, Belgija, Nizozemska, Kanada, Indija, Kanarski otoki, Kongo, Maroko in Tunis s po 1 odst.

V blagovnem prometu z inozemstvom pa je vrstni red naslednji: Italija (34 odstotkov), Anglija (10 odst.), Nizo-

zemska 10 odst.), Francija (6 odst.), USA (4 odst.), Grčija (4 odst.), Alžir (3 odst.), Tunis (3 odst.), Španija (3 odstotke) itd.

Naša trgovska mornarica ima vse pogoje za nadaljnji razvoj, čim bo popustila trenutna splošna gospodarska depresija. Tudi v naši gospodarski politiki bo moralo priti bolj do veljave stremeljenje, da se naša zunanja trgovina usmeri pretežno na morje, odkoder lahko z našim blagom prodremo v najširši svet. Predvsem je naloga naše železniške politike, da se ustvarijo boljše in krajše železniške zveze z glavnimi lukami in da se uvedejo redne paroplovne zveze z drugimi pomorskimi država-

mi. Če izvzamemo obalno plovbo, se je naša mornarica doslej razvijala brez kakršnihkoli subvencij od strani države. To je najboljši dokaz, da ima naša mornarica pogoje za obstoj in nadaljnji razvoj. V blagovnem prometu z inozemstvom prevladuje še vedno tuja zastava, čeprav nam je uspelo udeležbo jugoslovenske zastave dvigniti v zadnjih 5 letih od 21.7 na 34.7 odst. Res je sicer, da ne moremo vsega blaga uvažati in izvažati z domačimi ladjami, vendar pa moramo v tem pogledu doseči vsaj paritetno razmerje, tako da bo udeležba naše zastave v blagovnem prometu z inozemstvom dosegla vsaj polovico.

Norveški slavček

V nedeljo, 4. septembra t. l., je minilo 25 let, odkar je na svojem posestvu Troldhausenu pri Bergenu zatisnil oči najpopularnejši norveški skladatelj Edvard Grieg.

Ta mož, ki je zadnjih 47 let svojega življenja dihal samo z enim krilom pljuč in se je moral, da je lažje sopel, prijemati za okrajke plašča ali sukne, se je narodil kot sin britskega konzula Aleksandra Griega v Bergenu 15. junija 1843. Glasbeno se je šolal na konservatoriju v Lipskem, kjer so mu bili učitelji sloviti Moscheles, Hauptmann in Richter. 1863. je šel nadaljevat glasbene študije v Kodanj k Gadeju. Največji vpliv na njegovo tedaj še nedognano skladateljsko smer pa je imel njegov norveški rojak, rano umrl Rikard Nordraak. Bil mu je prijatelj in učitelj, čigar izguba mu je vzela največjo oporo. Nordraak je bil, ki je Griega z vso avtoriteto odvrnil od kozmopolitskega skandinavizma in ga usmeril k specifično nordijski glasbi. S tem je zmagal nad »mehkužnostjo«² prejšnjega Griegovega vzornika Gadeja in Mendelssohna, ki sta se videla Nordraaku preveč manirirana glasbena tvorca.

Ampak ironija usode! Grieg, ki je pod vplivom Nordraaka zamrzil salone in sladkornost v muziki, je postal v poznejših letih svojega življenja sam ljubljenec salonov in »domačega klavirja«. Kakor sta Čeha Smetana in Dvořak dvignila iz teme pristno ljudsko glasbo, tako je izkazal Grieg svoji domovini neprecenljive usluge s tem, da je ovekovečil norveške narodne plesne. Odprl jim je pot v mednarodno areno.

Vendar je bila tudi njemu, kakor vsakemu novotarcu, življenjska pot posuta s trnjem. V inozemstvu priznanemu — med njegovima pospeševalcema sta bila v prvi vrsti Kjerulf in Fr. Liszt — so mu metali polena pod noge v domovini. Še za izvoljenko se je moral boriti s predsodki nje-

nih roditeljev. Kajti gospa Hagerupova je sodila o bodočem zetu takole: »Nič ni, ničesar nima in piše glasbo, ki je noče nihče poslušati«. Sele ko so ga imenovali za dirigenta Filharmonične družbe v Oslu, sta se starša omečila in mu dala svojo Nino za ženo. Poroka je bila 11. junija 1867. Dve leti pred tem dogodkom in nekaj let po njem je Grieg potoval v Italijo, kjer je v Rimu posebno mnogo občeval z Lisztom.

Edvard Grieg je v jedru mojster programatične glasbe, njegova domena so kratke

EDVARD GRIEG pri klavirju

piese. To so kmalu spoznali vsi prirejevalci koncertov in ni je bilo prireditve brez njegovih skladb, pesmi ali brez slovite suite »Peer Gynt«. Ruski skladatelj Peter Iljič Čajkovskij je plakal, ko mu je Griegova žena zapela »Zadnjo pomladi«.

Edino eden velikih se ni mogel sprijazniti z Griegovno muziko — Francoz Claude Debussy, ki ga je razčlenil takole: Če ga pogledaš od spredaj, ima na sebi nekaj takšnega kakor genialen fotograf. Hrbet pa mu sliči sončnici, iz katere zobljejo semena predmestne papige. — Ni dvoma, da pogreša ta sodba tiste človečnosti, ki je pač odpustljiva pri ljudeh Debussyjevega kova.

Po drugi strani pa so Griega povsod priznali z največjim spoštovanjem. Univerza v Cambridgeu mu je podelila častni doktorat, berlinska Akademija ga je imenovala za rednega člana. In to priznanje se je v naslednjih dobah močno posplošilo in pre-

neslo v vsako hišo, kjer se goji sladkobna, a vendar resnejša glasba kakor plesno kratkočasje in eksotični jazz. Priljubljene so zlasti njegove sonate za gosli (F dur op 8, G dur op 13 in C mol op. 45), dalje klavirski koncert A mol op 16. Nebroj pa je drobnih skladb, ki jih izvajajo že nežne otroške roke na klavirju: to so njegovi lirični kosi in norveški plesi. Napisal pa je Grieg tudi celo vrsto večjih in resnejših del za sopran solo, ženski zbor in orkester, za bariton solo, moški zbor in orkester itd. Kdo ne pozna n. pr. njegove Balade v g molu ali prekipevajočih pesmi »Ljubim te«, »S primulo veris«? Od te glasbe se ne bo mogoče nikoli popolnoma odtrgati, čeprav jo smatrajo nekateri zaradi prečuvstvenih izlivov za premalo strogo.

Griegov pepel počiva v Bergenu. Ob morju leži njegov grob, izsekan v skalc.

Konservirana smrt

Med najpogostejše časniške vesti spadajo tiste, ki poročajo, da se je tu in tu vsa družina zastrupila z zauživanjem konserviranih jedi. Nekdo je jedel vdelan fižol ali druge beljakovinate zelenjadne konzerve, včasih tudi ribje ali mesne konzerve ali osoljeno meso, ki je prišlo sveže iz slanice. Niti živalska niti rastlinska živila niso kazala običajnih, vsem znanih znakov pokvarjenosti. Po barvi, trdnosti, duhu in okusu so bila povsem normalna ali pa so kazala kvečjemu malo žarkega duha, cikajočega na staro maslo. V zvezi z maslom in drugimi maščobami ni ta duh noben znak, ki bi vzbujal pomisleke. Žarko maslo ima kvečjemu slab okus; a ne škoduje zdravju. Zato ni čudno, da povprečni kuhar in povprečna kuharica nimata pomislekov glede duha po masleni kislini, če ga bolj ali manj izrazito zaznata pri odpiranju konservnega kozarca ali konservne škatle ali pa če se dviguje iz slanice.

Toda to sklepanje na maščobo pri mesnih in zelenjadnih konservah je napačno in kogar zavede, da zaužije navzlic rahlemu duhu po masleni kislini vdelani fižol ali gobice, meso, ribe in klóbase ter ne pazi na male mehurčke vretja, izziva nesrečo nase in druge. Kajti v takšnih konservah preži smrt.

Smrtna klica je neznamenit bacil po imenu bacillus botulinus. Ima obliko paličice s topima koncema in ga niso v prosti naravi doslej še nikjer našli niti v zvezi z določenimi živimi ali mrtvimi

snovmi ali v romajoči obliki, tako da nam je uganka, po kakšni poti prihaja v konservne kozarce. Vsekakor dobi v njih prav tiste pogoje, ki jih potrebuje, da se razmnoži. Kajti to mikroskopsko bitje, ki ga moramo povečati nekako 2000 krat, da se pokaže očesu v dolžini centimetra, živi samo v odsotnosti zraka, t. j. v odsotnosti prostega kisika. Baš za ta pogoj pa je poskrbljeno v konservnih škatlah in kozarcih. Med tem ko bacil sesa svojo hrano iz steriliziranih snovi, ne da bi jih, kakor delajo bakterije plesni, očitno spremenil, jih prepoji z neko snovjo, botulinom, ki je eden najbolj nevarnih strupov, kar

FREYTAG: Na paši

jih poznamo. Njegov strahotni učinek si lahko predstavljamo, če slišimo, da zadostuje 35 stotisočink kubičnega centimetra, da usmrti človeka. Posebno zahrbtno je njegovo sovraštvo do kisika. Ker ga najmanjša poškodba kozarca, ki pripušča zrak, pripravi do tega, da se umakne v notranjost konserviranega živila. Zunanje plasti tega so potem lahko povsem nedotaknjene, globlje plasti pa so preplavljene s kolonijami bacila in njegovih smrtnih izločkov.

Najhujše pa je to, da se znaki zastrupljenja pojavijo šele po 16 do 24 urah, včasih še pozneje in da niso ti prvi znaki niti posebno izraziti. Kajti utrujenost, glavobol, trebuchol ter bruhanje so značilni tudi za dosti nedolžnejše želodčne in črevesne motnje. Potem pa sledijo motnje govoril, grla in vida, ki napravijo skrb tudi površnežem, tem bolj ker se prav kmalu pojavijo tudi drugi sumljivi znaki, kakor naglo dihanje, počasnejši utrip, abnormarno izločevanje sline in naraščajoča omrtvičenost mišičevja v udih. Po navadi je strup tedaj že opravil svoje uničujoče delo v centrih živčnega sistema, tako da mora navzlic zdravniški pomoči polovica pacientov umreti proti koncu prvega tedna, in sicer zaradi neodpravljlive omrtvičenosti dihal. Konec

določuje količina zaužitega strupa. Zato je takojšnja izpraznitev želodca in črevesja prvi potrební postopek. Kajti vse sile je treba osredotočiti na to, da se zaužita hrana spravi iz telesa, še preden je strup dospel v krvni obtok. Tudi antitoksin, ki ga izdelujejo v novejšem času, učinkuje ob pravočasni uporabi baje ugodno. Ker pa se znaki zastrupljenja pojavijo v težji obliki šele povprečno po 48 urah, je pomoč neredko prepozna. Kajti strup je imel dovolj časa, da se je razširil po telesu.

Bakteriologi trdijo, da botulinov strup ne vztraja v vročini in da ga temeljito kuhanje uniči popolnoma. Zastrupljenje je mogoče torej le tedaj, če konzerve niso bile dovolj prekuhane. Kliniki pa ne zaupajo temu poznejšemu prekuhanju in pravijo, naj se vsako konservirano živilo rastlinskega ali živalskega izvora, ki diši po žarkosti, brezpogojno uniči. Tudi konzerve iz škatek z nabuhlimi pokrovi naj ne pridejo na mizo in to niti takrat ne, če v njih vsebovana živila ne kažejo nobenega znaka pokvarjenosti ali kvečjemu oblogo iz drobnih plinastih mehurčkov. V vseh teh primerih obstoji nevarnost zastrupljenja, ki vodi z veliko verjetnostjo v smrt.

O zadnjem sončnem mrku

Zadnji sončni mrk 31. avgusta t. l. je vzbudil povsod velikansko zanimanje. Znanstveniki so organizirali nad dvajset ekspedicijskih, največ ameriških. Učenjaki z Mont Wilsona, ki veljajo za največje astronome sveta, so odpotovali v Lancaster, torej nad 6000 km daleč, da bi opazovali totalni sončni mrk. Laik bi se vprašal, čemu toliko zanimanja za pojav, ki traja v najboljšem primeru le 100 sekund, čemu vsi ogromni izdatki? In vendar je vse upravičeno! V zadnjih dveh desetletjih je nastalo mnogo novih problemov, ki silijo v ospredje in zahtevajo rešitve.

Sonce nas kot najbližja stalnica najbolj zanima. S svojim mrkom nam omogoča merjenje odklona žarkov v sončnem gravitacijskem polju, omogoča nam spektroskopično raziskovanje nižjih plasti svoje atmosfere in tudi čudoviti kolobar sonca, t. j. korone, lahko opazujemo; pravtako moremo proučiti strukturo korone, polarizacijo in toplotno izžarevanje. Toda v kratki dobi 100 sekund je treba dovršiti vsa merjenja in vse težavno delo.

Letošnji mrk je razočaral skoraj večino znanstvenikov zaradi oblačnega neba v krajih opazovanj. Le japonska ekspedici-

ja, ki jo je organizirala kiotska univerza v državi Maine, je prinesla baje zadovoljlive rezultate. Slučajno je prišla na zelo pripravno mesto v kraju Alfred in napravila izvrsten posnetek korone.

Tudi o Einsteinovi relativitetni teoriji se je mnogo govorilo. Je-li pravilna, ali pogrešna? Sončni mrk naj bi razčistil to vprašanje! Čikaški profesor dr. Lee je organiziral v to svrhu svojevrstno ekspedicijsko s tremi letali, ki so v času mrka v višini 250, 1000 in 5000 m beležila toploto in zračni pritisk. S primerjanjem teh rezultatov upa dr. Lee najti odgovor na to že res pereče vprašanje.

Nazadovanje parne lokomotive

Industrijska statistika Zedinjenih držav in Kanade kaže, da se je lani zgradilo v obeh državah samo 222 novih parnih lokomotiv, dočim je bila povprečna proizvodnja v prejšnjem desetletju 1646 strojev. Namestu parnih lokomotiv pa se v čedalje večjem številu grade dieselske in električne lokomotive. Podoba je, da je parna lokomotiva definitivno prekoračila višek in se bo jela počasi umikati strojem z drugimi pogonskimi sredstvi.

Iskalci biserov v Oceaniji

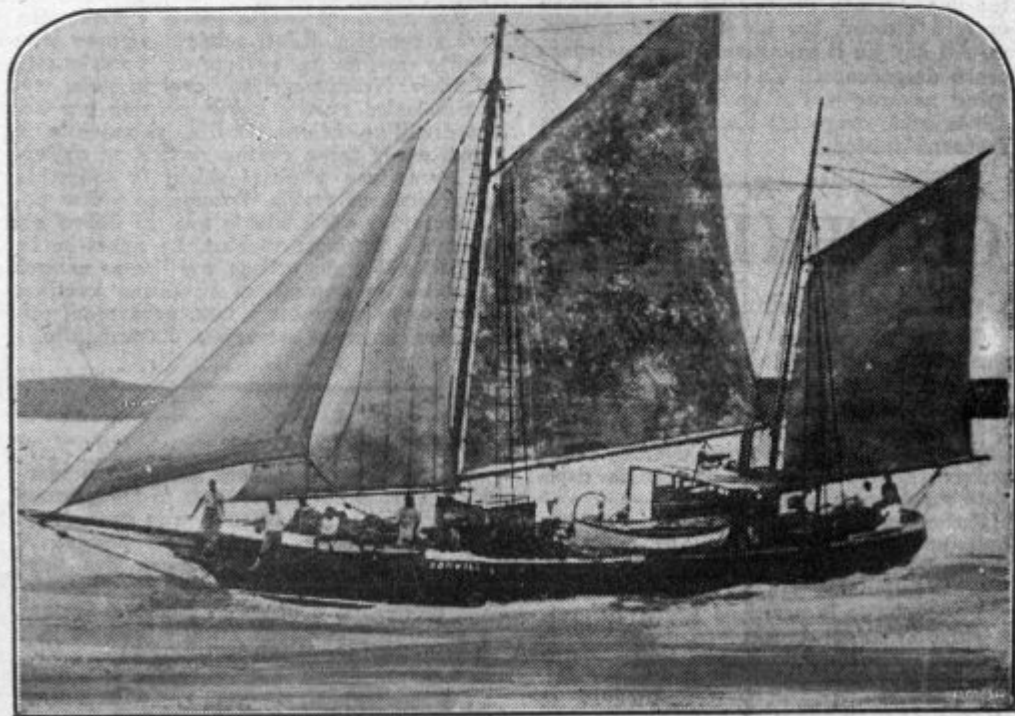
Kdo se spomni ob pogledu na zlat prstan bednih črncev, ki se dan na dan mučijo v Johannesburgu ali pa kje drugje, v stotine metrov globokih rovih zlatih rudnikov, v tako zvanih »reefih«, kjer po praških zbirajo zlato, brez katerega današnja civilizacija še vedno ne more obstajati? Ali je komu, ki nosi iglo z diamantom, mar domačinov, ki za goli obstanek vse življenje rijejo po kimberleyških puštinjah? Se mar katera dama, s pravo biserno ogrlico zaveda, kako neizmeren trud je veljal vsak droben dragulj iskalce biserov v Oceaniji in na Japonskem? Clovek izgublja kontakt z mnogimi stvarmi, ki se neposredno tičejo njega samega, kar pa je glede na lepoticje razumljivo, ker nastaja vse večinoma daleč od nas.

Pridobivanje sestavin za večino okrasja je zelo težavno delo, ki že samo vzdržuje njega visoko vrednost. Zlasti še velja to za bisere, ki jim pritiče med dragulji prav posebno mesto. Biseri so že od najstarejših časov dragotina, ki si jo lahko privoščijo le najpremožnejši ljudje. Razen tega se jim pa pripisujejo razne skrivnostne lastnosti in zagonetni vplivi na usodo, kar še bolj dviga njih dragocenost. Biseri so zaklad. Ne opevajo se zastoj v indskih in perzijskih pesmih biserne ogrlice in

diademi kraljev in maharadž, ki se ne dajo odkupiti z milijoni denarja. Nekatere biserne ogrlice imajo vrh tega tudi veliko zgodovinsko vrednost, ki seveda spet vpliva na ceno. Tako je bila pred kratkim prodana ogrlica ge. Thiersjeve za sto milijonov dinarjev. Bila je nabrana iz 145 orientalskih biserov v treh vzporednih nizih. Zanimivo bi bilo spregovoriti tudi nekaj o bisernih ogrlicah slavnih umetnic, ki so bile deloma avtentične, deloma pa samo ukradene, kar pa seveda ni prav nič zmanjšalo njih reklamne moči.

Draguljarji razlikujejo več vrst biserov: bisere s Tahitija, med katere se šteje vse blago nabrano v Oceaniji, potem japonske bisere, bisere s Ceylona, in kalifornijske bisere.

Vsi ti biseri so ali okrogli ali pa v obliki hrušice. Za najlepše veljajo čisto beli, mnogo pa je med njimi tudi sivih ali modrih. Vseh vrst biseri pa se seveda tudi na debelo potvarjajo in često za las naravno. Umetno se goje biseri na Japonskem. To kulturo je odkril neki Japonec in daje prav lepe uspehe. Čeprav ti biseri hitreje nastajajo, so vendar zelo fini in je po njih veliko povpraševanje. Izredno bogata najdišča takih »kultiviranih« biserov so v zalivu Ago. Iskanje je poklic doma-

Barka, kakršnih se poslužujejo iskalci biserov v Oceaniji

čink, tako imenovanih »hčera morja«, ki so vse izvrstne plavalke.

Najlepše lahko opazuješ iskalce biserov pri delu na otoku Thursday (Četrtek) med Novo Gvinejo in Avstralijo. Razen te zanimivosti je na otoku le še spomenik žrtvam neke nasedle ladje pa strašna vročina, ki ti skoraj dihata ne da. Zunaj, ob obrežju plavajo nešteti čolni, najbolj na gosto okrog velikih boj, ki označujejo najizdatnejša najdišča. Vsevprek se potaplja v morje Polinezijci, Melanezijci in najvztrajnejši med njimi: Japonci. Nekateri iščejo na lastno roko, drugi, ki so v službi velikih podjetij, pa za stalen zaslužek. Vsi so izvrstni plavalci in še boljši potapljači, ki lahko ostajajo po 70 sekund do poldruge minute pod vodo. Ta čas zadostuje, da nabere potapljač kakih trideset bisernih školjk in jih devlje v lahko košarico, ki jo potlej tovariši z vrvo potegnejo v čoln. V vodo se spušča navadno z neke vrste ščipalnikom na nosu, držč se težjega kamna, ki ga potem iz čolna nemudoma dvignejo spet kvišku.

Potapljači so razmeroma dobro plačani, ker je njihov posel zelo naporen in nevaren. Često počli kateremu bobnič v ušesu zaradi vodnega pritiska, ali pa mu »stivne pljuča« in začne bljuvati kri, da ne govorimo o večni nevarnosti pred morskimi psi, ki so že marsikaterega v najlepših letih napravili za invalida. Nabrane biserne školjke se takoj odpro in preberejo. Iskalci imajo pravico do tretjine vse bisernice in vseh biserov, kar jih je dvignil iz morja. Ali kaj, ko ti primitivni ljudje ne znajo ceniti dragocenosti! Za vse napore in prestane nevarnosti jim navadno ostane le slabša roba, dragoceni biseri pa romajo na svetovna tržišča.

CLOVEK IN DOM

Cvetlice in cvetlični lončki

Če naj se cvetlica presadi iz narave v stanovanje, potem je treba občutljive roke, da bo v bodoče skrbela zanjo in nežnega očesa, ki ume preceniti kako pride cvetlica tudi v stanovanju do prave veljave. Kakor otroci, tako potrebujejo tudi cvetlice velike požrtvovalnosti in razumevanja, da uspevajo v sobnem zraku.

Skrbno negovanje in skladnost z okolico bolj pripomore k učinkovitosti cvetlic v prostorih nego najizbranejše eksotično cvetje, nakupljeno in razstavljeno nekam na slepo. Treba je le paziti na pravo razmerje z naravo, potem kmalu spoznamo, da je v najskromnejši stvarci prav toliko življenja, kakor v najpopolnejših in najučinkovitejših njenih zastopnikih. Borove vejice, ki jih nabere mo na sprehodu po zimskem gozdu, nam s svežim vonjem in večno zeleno

barvo pričarajo košček gozda na dom. Šopek marjetic v navadni čaši na nočni omarici je najlepši jutranji pozdrav. Celo pisani javorovi listi, ki jih otroci naberejo po parkih, so lahko diven okras, če jih denemo v pravo vazo, da je v skladu z njih zobčasto obliko in barvami. V jeseni so posebno primerne na mizi vejice rdeče bukve.

Z nekaj besedami se moramo spomniti tudi kaktej, ki imajo med vsemi sloji že mnogo prijateljev. Celo leto nam lahko kraše okna, ob svečanih prilikah pa se v mahu vložene postavljajo v plitvih posodah na mizo. Kakteje so sila skromne, ali vendar se njih skromnost ne sme preveč izkoriščati. Zanimarjanje namreč v nobenem primeru ne more pripomoči k bujni rasti.

Duh po pristi naravi prinese v stanovanje tudi tako zvana sobna lipa, koje baržunasto mehki listi so kakor nasičeni samih sončnih žarkov. Nekatere viseče rastline (tradescantije) celo pozimi bujno uspevajo, če pazimo na trajno zmerno sobno temperaturo.

Izbiranje primernih posod za natrgano cvetje je stvar prirojenega okusa in pravega občutenja svojstva cvetlic, kar se ne da sistematično naučiti niti svetovati po nekih normah. Roka, ki prime šopek, se takoj izda, ali zna ravnati s cvetlicami ali ne. Pri šopku je treba odstraniti povezo, očistiti stebelca lističev, ki bi drugače začeli prvt gniti, in ga precej globoko potakniti v svežo vodo. Tako si bo že nekoliko ovenjeno cvetje kmalu opomoglo.

Šop poletnega cvetja spada v keramičen vrč z ročajem. Rdeči tulipani se prav lepo vidijo rastoči iz snežnobeke porcelanaste skodele. Nežni nageljnov cvet in sloka srebna čašica tvorita kakor oženjen par nerazdružljivo celoto. Dalje, sklanjajoče k tlom svoje težke cvetne glavice, so najlepše spravljene v plitvi skledi iz čadastega benečanskega stekla. Posamezne vejice potrebujejo visokih, slokih vaz, ki dobro poudarjajo enojnost vsebine. Le nekaj se na noben način ne prilaga cvetlicam, namreč posode, na katerih so naslikane cvetlice. Narava in umetnost v tako neposredni primerjavi zmerom ustvarjata disharmonijo.

Vitamini

se sedaj delé po svojem fiziološkem učinku v štiri skupine: A, B, C in D. Vitamin B je prav za prav sestavljen iz dveh, B₁ je antinevritičen, B₂ vpliva proti pelagri. V zadnjem času sta bila opisana dva nova vitamina. Prvega je opisala K. Cowardova; nahaja se v presnem mleku, r-lenjavi, v zarodku pšeničnega zrna, v mišicah in v jetrih. Pri podganah je neobhodno potreben za normalno rast. Drugega je opisala Vera Readerjeva. V vitaminu B je odkrila tretjo sestavino, ki se kemično loči od prvih dveh in je dobila ime B₃.

TRIMINUTE POTOVANJA

Grški Paestum v Italiji

Samo v preteklost se je treba zamisliti, pa spoznaš, kako malo je prav za prav na svetu novega, vsaj v pogledu temeljnih gibal zgodovine. Zadnji čas se je n. pr. mnogo razpravljalo o kolonialni politiki Japonske, ki pereče potrebuje več zemlje za svoje naglo se množeče prebivalstvo. Preobljudenost nekega košča zemlje ni nič novega in je bila že v starih časih povod za ustanavljanje kolonialnih posestev.

V zgodovini stare Grčije se bere, da štirih milijonov prebivalstva, kolikor ga je bilo takrat, dežela ni mogla več prehranjevati in da se je zaradi tega začel narod izseljevati v druge pokrajine, kjer se je lahko svobodno množil. Zanimivo je obiskati nekatere postojanke stare grške emigracije in poiskati sledove starih grških pionirjev.

Ostanki grških kolonij se najdejo zlasti na obalah Sredozemskega in Črnega morja. Čisto v skladu z grško civilizacijo je bilo, da so priseljenci zmerom stremeli za tem, kako bi vtisnili svoji novi domovini pečat najvišje in najboljše grške kulture. Dokazi tega prizadevanja so se ohranili do današnjih dni.

Posebno idealna zemlja za koloniziranje se je videla starim Grkom južna Italija. Tam so bila velika, dobra pristanišča, zemlja je bila rodovitna, da so se lahko pridelovali vseh vrst sadeži in žito, ki so ga bili vajeni doma. Vinograde in oljčne nasade, ki še današnji Italiji pomenijo tolikšno bogastvo, so zasadili grški kolonisti v svoji novi domovini, ki so jo tudi imenovali Novo Grčijo. Najlažje je bilo priseljevanje semkam nekaj stoletij pred Kristom. Dognano je, da je neko močno plemo emigrantov že leta 600 pr. Kr. odplulo na ladjab proti zapadu in se ustavilo v pristanišču Paestumu v salernskem zalivu. Od tamkaj so se priseljenci razkropili po notranjosti dežele in na novih tleh zgradili mesta in temelje svojim

bogovom, ter začeli širiti grško kulturo med domačim prebivalstvom.

Ena glavnih grških postojank v Italiji je bila blizu Salerno, kjer se še zdaj vidijo razvaline treh krasnih templjev v dorskem slogu, postavljenih od izseljencev iz Sybarisa. Templji so bili posvečeni pomorskemu bogu Pozeidonu in boginji rodovitnosti Cereri.

Zdaj si arheologi prizadevajo izkopati to grško mesto, da bi našli podatke za rekonstrukcijo cele zgodovine grške kolonizacije v Italiji. Mestni zidovi, vrata in ceste pa templji, privatna poslopja ter veliki javni forum bodo pokazali, kako napredni so že bili stari Grki v gradnji mest.

Kolikor se da že zdaj presoditi na podlagi izkoplj., je bilo to, Pozeidonu posvečeno mesto mogočna trdnjava s strašansko debelim obzidjem. Tri mestna vrata so se še dokaj dobro ohranila. Ulice so bile tlakovane z velikimi ploščami traventinskega marmorja. Nekaterim se pa že pozna rimski vpliv, ker so si pozneje mesto osvojili Rimljani. Blizu velikanskega foruma se še vidijo dobro ohranjena skladišča za žito in olje.

ZNAMKE PRIPOVEDUJEJO

Spomin na praprebivalce Mehike

Pred tisoč let so trupe svečnikov po božno čistile sonce, simbol večnega upanja na vrhu velikanskega templja. Ta mogočna zgradba — sončna piramida, ki se še zdaj lahko vidi v bližini Meriko City, je bila postavljena še prej, preden je tamkaj prebivalo plemo Maya, ki navzlic visoki civilizaciji ni zapustilo nobene tako mogočne stavbe, da bi se lahko primerjala s tem tajinstvenim spomenikom njihovih prednikov.

Piramida sonca stoji na ploskvi 7 hektarjev in je nad 70 metrov visoka. Zgrajena je iz same na soncu sušene opeke in na tak način, kakor da naj bi služila tudi za trdnjavo. Skoro gotovo je stal prvotno ta veličastni spomenik v središču velikega mesta z visoko razvito kulturo, ker ga krasi krasne kamenite plastike in geme. Piramida po mogočnosti prav nič ne zaostaja za eličnimi stavbami starih Egipčanov. Da bi svet spoznal to znamenitost pradedne arhitekture, je izdala mehiška pošta uprava 1923. serijo znamk s sliko sončne piramide.

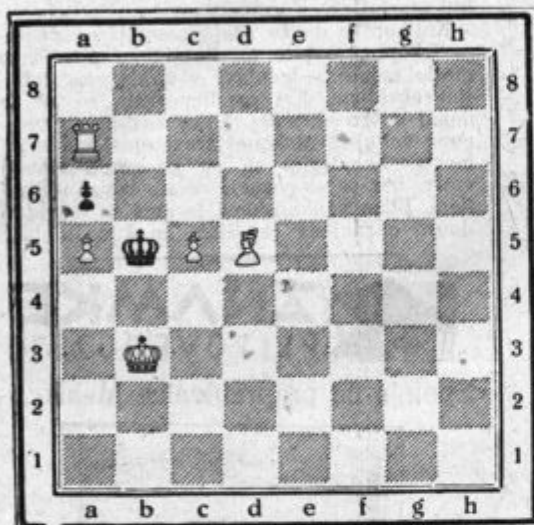
SAHN

Rešitev problema 13

1. Tb2-d2, Grozi; 2. Sc5+, 3. e:f. 1... Td8:d3 (a) 2. Dc1-c6+, Ke4-d4, 3. e3. 1... Td8-d4 (b) 2. Sd3-f2+, Ke4-d5, 3. e4. Ponovno vezanje stolpa v zaščito z matom grozečega kmeta. 1... La6:d3 (c) 2. Dc1-c4+!!

Problem 14

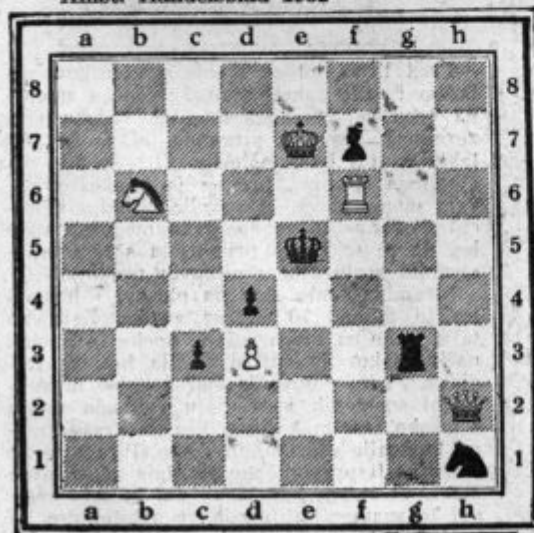
A. Ederer
Deutsche Schachblätter 1932

Mat v 3 potezah.

Problem 15

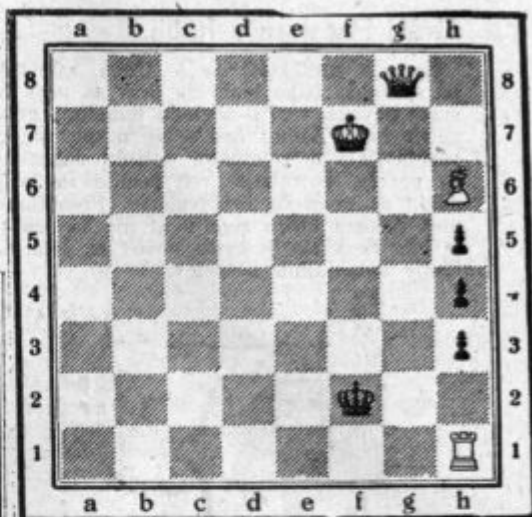
I. van Dijk
Amst. Handelsblad 1932

Mat v 2 potezah.

Problem 16

L. Knotek (1911)

Mat v 3 potezah.

Najdaljši predor

Glavna železniška proga med južnoameriškima državama Argentino in Čile je morala doslej po velikanskem vzponu prekarati visoki gorski greben. Najvišja postaja na tej progi je ležala nad 4000 m nad morjem. Seveda je bil promet po tej železnici jako počasen in drag. Zdaj nameravajo odpraviti nedostatke te važne zveze med obema državama s 45 kilometrov dolgim tunelom, ki se bo izvrtal v relativno majhni nadmorski višini v ravni črti pod gorovjem. Gradnja predora je preračunjena na 5 let, stroški pa na skoraj 6 milijard dinarjev. Novi predor bo nedvomno zelo dolgo ostal brez tekmeca, saj je simplonski tunel, ki je zdaj najdaljši na svetu, dolg »samo« 20 kilometrov.

Dolgi cevovodi

V južni Kaliforniji začno v kratkem graditi 340 kilometrov dolg vodovod, po katerem se bo oskrboval z vodo Los Angeles. Ze zdaj ima to naglo rastoče mesto najdaljši vodovod na svetu in ko so ga gradili, so bili trdno prepričani, da bo zadostoval najmanj petdeset let. Zdaj, po dobrih pet in dvajsetih letih pa je že postal premajhen in ga bodo morali povečati z drugo, še daljšo cevno napeljavo. Najdaljši cevovod na svetu pa je zgradila Rusija in sicer za transport nafte iz Groznega v kubanskem okrožju v industrijska središča Ukrajine. Ta cevovod je dolg 488 kilometrov in ga smatrajo za redko mojstrovino tehniške varjenja.

krastač prenehale. Ponovila je sredstvo, dokler ni ubila s tem 120 krastač, na kar so se ji rane zacelile in so dobile prsi spet naravno velikost. Krastače je polagala ponoči in čim bolj je ozdravljala, tem dlje so živele in sesale.◀

In Eskulapovi učenci si še danes razbijajo glave, da bi našli pripomoček zoper raka!

Avtor pa je tudi tič v kosmetologiji. Tako ve za sredstvo, ki prežene gube v obrazu. »Vzemi vsak večer od telečjega stegna kolikor mogoče tenke rezine, obloži z njimi obraz, napravi si krinko iz platna z vezjo, zjutraj pa se umij s smetano. Dobila boš tako svežo kožo, kakršno si imela v mladih letih, in vse gube se bodo izgubile.«

Itđ. itđ. Za nameček še nekaj za tiste, ki radi rake jedo, pa nimajo preveč denarja zanje:

»V dobi rastočega meseca in če le mogoče v znamenju Raka ali kakšnem drugem vodnem znamenju vzemi del rakov, ki si jih ulovil v potoku ali reki in ki so čisto živi. Razdeli jih v dva dela, del položi v glinast pisker, ki ga pokrij s pokrivačo ali drugim piskrom, zalepi ga dobro in ga pristavi 7 ali 8 ur k močnemu ognju, dokler se niso raki čisto razsušili in se dajo dobro zdrobiti v možnarju v prah. Potem vzemi drugi del rakov, ki so še živi, in jih skuhaj v tekoči vodi, ki je podobna tisti, v kateri so bili ujeti. Potem odlij vodo v drugo posodo in ko se shladi, jo zlij v leseno ali glinasto posodo in vrzi vanjo nekako za pest prahu od razsuše-

nih rakov. Pomešaj dobro s palico. Potem pusti, naj se usede in ne mešaj več. Čez nekoliko dni dobiš v vodi mnogo majhnih praškov, ki so rojstvo novih rakov. Ko postanejo veliki kakor približno majhen gumb, jih moraš hraniti z govedjo krvjo in kmalu dosežejo popolno velikost drugih rakov.«

Avto v Ameriki

Neki ameriški popotnik pripoveduje: Če v Ameriki hodiš peš po cesti, te vsak smatra za huđega reveža. Primerilo se mi je to-le: Na zaprašeni cesti v Pawhusce City me je dohitel neki avto. Nenađno se ustavi tik pred menoj, vrata se odpro in prijazen glas me povabi, da naj sedem v avto. Zapeljali so me v mesto in ko sem hotel plačati, niso sprejeli ničesar, marveč so mi dali na pot tale nauk: »Če prihaja za vami avto, postojte, dvignite roko in vzkliknite: »Haj!« — Vprašal sem, kaj pomeni »haj«. Odrvnili so mi: »To je indijanski pozdrav in pomeni toliko kot: »jaz sem tukaj!«. Poskusil sem se ravnati po tem navodilu in res, vozil sem se zastoj v mesto. Pri nas najbrž nihče ne bi bil hotel tega razumeti!

ZEIMEL, Kapelica

HUMOR

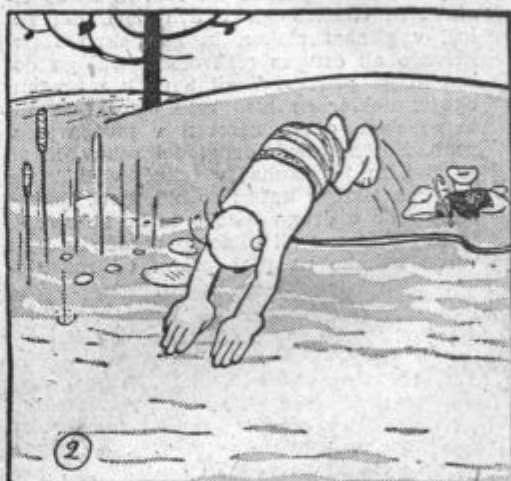
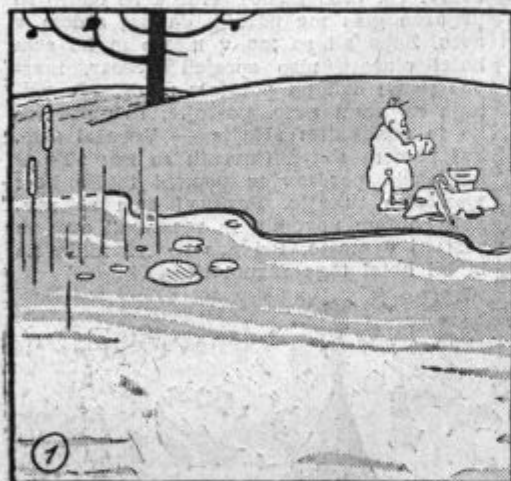
»Kaj, predrage so rože? Ali veste, koliko kazni mora plačati tisti, ki utrga en sam cvet?«

(Muskete)

Olimpljada skladateljev

(Götz)

COPYRIGHT R.I.B. BOX & COPENHAGEN

Adamsonova vsakoletna kopel